Taksa plaćena u gotovu

Obitelj

BROJ 45-46
1. PROSINCA 1938

ŠTO SVAKOGA ZANIMA

Šećerna repa kao hrana za pčele. U nuždi se može i ona upotrebiti. S njom se radi ovako: Izribaj oguljenu repu i čvrsto iscijedi! Tim sokom hrani pčele. Možemo ju također izrezati na komade te kuhati od prilike jedan sat. Sok treba zatim ocijediti i filtrirati kroz platnenu krpu. Tim se sokom prehranjuju pčele. Nu možemo taj sok također gusto ukuhati, te istom tada dati ga pčelama. Sokom šećerne repe smijemo prehranjivati pčele samo onda, kad mogu izlijetati, od proljeća do jeseni, a nipošto u zimsko doba.

Miševi i mravi u pčelinjaku. Kada otpočnu velike jesenske kiše i studen, onda se počmu seliti miši iz polja i vrtova u kuće i ine zgrade, a dakako i u pčelinjak. U ovom se oni udome vrlo rado, ali još radije zalaze u ulišta. Ako ne mogu na leto, a oni izgrizu slamnu pletaru, a ponekad i drveno ulište; zavuku se u nj, naprave gnijezdo, te se goste na račun pčela i pčelara. Za to treba na oveća leta pričvrstiti rešetke, kroz koje mogu pčele ali ne mogu miši. Osim toga treba na više mjesta pčelinjaka postaviti mišolovke. Nu zimi ne smijemo puštati mačke u pčelinjak, jer skačući za mišima, uznemiruju pčele. Ove uslijed toga uznemirivanja troše više meda. A uslijed toga mogu dobiti proljev i uginuti.

I. Sitarić

Naslovna slika:
Pas maloga glumca Petera Bosse svira
Kleinlein film

OBITELJ
TJEDNIK ZA HRVATSKU PORODICU
GODINA X. BROJ 45/46.
U ZAGREBU 1. PROSINCA 1938.

KNJIŽEVNI RAD AUGUSTA ŠENOE

PRIGODOM STOTE GODIŠNJICE NJEGOVA ROĐENJA 1838.—1938.

Napisao Aleksandar Kokić

Ni jedan hrvatski pisac nije tako poznat i tako rado čitan u našem narodu kao August Šenoa. Za njegove se povjestice oduševljavamo već kao djeca, borbene pjesme i pripovijesti gutamo bez daha u đačkim klupama, a njegovi divni romani jednako osvajaju mladež i odrasle. Šenoino je zlatno pero znalo osvojiti svako hrvatsko srce i nije stoga nikakvo čudo, što se stogodišnjica njegova rođenja slavi po svim našim mjestima i što njega u svim hrvatskim krajevima vole isto onako, kako je on cijelu Domovinu ljubio svim žarom svoje neumrle duše.

Jedva je Šenoa prevalio dvadesetu godinu, već se daje na ozbiljan književni rad, te objavljuje prvu hrvatsku realističku novelu »Turopoljski top«, piše svoje popularne »Zagrebulje«, pripovijest o »Vječnom Židu u Zagrebu«, te velik broj mekih lirskih pjesama. Značajan je novinarski rad mladoga Šenoe, koji svoju svu sposobnost ulaže na organiziranju našega kulturnog i literarnog života. Ono što hrvatski sabor stvara na političkom polju, to on ostvaruje na književnom području, te kao dopisnik zagrebačkog »Pozora« (kasnije »Obzor«) stalno prati prosvjetne prilike u Hrvatskoj. U to je doba došao do prelaznog tipa između književnosti i običnog žurnalizma — do feljtona — i postao prvi hrvatski feljtonist. Kao takvome do sada se našao samo jedan dostojan nasljednik, a to je Antun Gustav Matoš.

Od novinarskoga je rada Šenoa više volio književnost i tako već iza 1867. god. napušta novine, da se više može posvetiti svom životnom cilju. Njegov se pjesnički rad može podijeliti na dva dijela: lirske pjesme i povjestice. Poezija mu je laka, stihovi teku neprisiljeno. Predmeti su mu ljubav, pouzdanje, vjera i odanost hrvatskoj grudi. Poznate su njegove nacionalne pjesme, koje se još i danas rado deklamiraju prigodom narodnih svečanosti. Programatska pjesma »Budi svoj« postala je lozinka i putokaz ne samo za njega samoga, nego za svu mladu hrvatsku generaciju toga vremena i poslije. Kao pjesnik povjestica Šenoa je do danas ostao nenatkrivljiv. Isječci iz krvave hrvatske prošlosti, narodnog života i vjerovanja ovjekovječeni su u brojnim pjesmama kao što su: »Smrt Petra Svačića«, »Fratarska oporuka«, »Šljivari«, »Kugina kuća«, »Postolar i Vrag« itd., koje će se stalno čitati s velikim duševnim uživanjem.

AUGUST ŠENOA

Najveća je Šenoina snaga u prozi. On je najveći hrvatski romanopisac. Već je svojim prvim romanom »Zlatarevo Zlato« osvojio čitalačku publiku, koja mu se do dana današnjega nije iznevjerila. Taj je roman počeo izlaziti u zagrebačkom listu »Vijencu« 1872. god. i kritičar Franjo Marković priznaje, da taj list nikada prije nije čitan s toliko zanimanja, kao za vrijeme objavljivanja Šenoina djela. Slijede drugi njegovi romani »Čuvaj se senjske ruke«, »Seljačka buna«, »Diogeneš«, »Prosjak Luka«, »Branka« i »Kletva«. Pokraj svega toga piše cijeli niz novela kao »Prijan Lovro«, »Dusi narodne straže«, »Mladi Gospodin«, »Kako došlo, tako prošlo«, »Ilijina oporuka«, »Karamfil s pjesnikova groba«, »Pruski kralj«, »Vladimir«, »Barun Ivica«, »Kanarinčeva ljubovca« itd. Najveći svoj roman »Kletvu« Šenoa nije dospio dovršiti, jer ga je zatekla prerana smrt u 43. godini života. Kasnije ga je dovršio književnik Josip Eugen Tomić. Šenoini su romani i novele prožete elementima narodnog života i suvremenih problema. Tim je svojim djelima stvorio novo doba hrvatske književnosti, takozv. »Šenoino doba«, koje je noviju hrv. književnost stavilo uz bok ostalih europskih, koje je hrvatskoj vratilo sjaj stare dubrovačke literature. Za junake svojih djela Šenoa uzima tipove iz hrvatske prošlosti, obrađuje historijske događaje i kao takav prvi stvara jedinstvenu hrvatsku knjigu. Osobitu važnost daje građanskom staležu, koji je prije njega vrlo malo bio zastupan u hrvatskoj književnosti. Uporedo prikazuje i život, razvoj i ulogu

plemića u Hrvatskoj, a njegovo poznavanje i ljubav prema seljačkom staležu najviše se odražuje u znamenitom romanu »Seljačka buna«.

Glavni hrvatski grad Zagreb sa svojim klasički lijepim Gornjim Gradom, starim plemićkim dvorovima, ponosnom katedralom i svojim posebnim životom nitko nije opisao s toliko topline i ljubavi kao August Šenoa. Zato njega opravdano nazivaju pjesnikom grada Zagreba.

Djela Augusta Šenoe su poznata i daleko izvan naše Domovine. Njegovi su romani prevedeni na francuski, njemački, poljski, češki i madžarski jezik. Prigodom proslave 50. godišnjice njegove smrti (prije sedam godina) izdali su njegove knjige zagrebački nakladnici Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima, Matica Hrvatska, Minerva, Binoza i Stj. Kugli.

Hrvatsko narodno kazalište, za čiji je procvat Šenoa puno zaslužan, 13. studenoga o. g. je priredilo svečanu matineju u spomen stogodišnjice njegova rođenja, na kojoj je uz ostale odličnike prisustvovala gđa Slavica Šenoa, udovica našeg slavnog pisca. O značenju proslave su govorili Dr Slavko Ježić, intendant kazališta, dr Franjo Fancev, sveučilišni profesor, dr Ljubomir Maraković u ime Matice Hrvatske i dr Božidar Širola u ime Akademije znanosti i umjetnosti. Osim toga priredila su »Braća Hrvatskog Zmaja« niz sijela s predavanjima o Šenoi, prilikama i mjestima, o kojima je on pisao u svojim mnogobrojnim djelima.

ŽENIDBA IZ LJUBAVI

Napisao Michael Arlen

Charles Armstrutter, Bollinger & dr. potpuno je propao. Nakon mnogih neuspjeha dobio je slučajno posla kod filma. Režiser se smješkao, kad je čuo ime Bollinger.

»Halo! Sjajno ime! Ime obljubljene marke šampanjca!«

Bollinger je šutio, nije odao, da se samo slučajno zove Bollinger i da nema ništa zajedničko s bogatim tvorničarom Bollingerom. »Jamačno hoćete igrati u filmu samo za šalu, je li?« upita ga Bollinger.

»O, da,« ostavi ga u toj domisli Bollinger i odmah je dobio ulogu. Film je nosio ime »Noćni život rimski«. C. A. Bollinger igrao je bradata gladijatora. Mahao je mačem kao munjen i sjekao nevine prolaznike i srdito ih gledao. Konačno se morao uzverati na postolje ogromnog spomenika, gdje je isto tako morao mlatiti oko sebe mačem, dok ga nije pogodio dobro bačen kamen. Kad je spao s podnožja spomenika, ležao je pijan nasred ceste među drugim gladijatorima, dok ga nije pogazila pretorijanska garda na konjima. Kasno u toku pustolovne noći donijele su mu žene iz prosjačke četvrti potajno hranu i piće.

Bollinger, koji cijeli dan ništa nije jeo, posegne lakomo za debelom i sjajnom starorimskom djevenicom, koju mu je pružila stara žena, koja mu je prema tekstu imala šaptati: »Brzo se spasi, bježi!« No mjesto toga šanula mu je: »Nemojte to jesti, zar ne vidite, da je od gume?«

Kod pokusa C. A. Bollinger sprijatelji se sa starom ženom, koja je, kad je svukla stare rimske krpe, postala vitka modrooka plavka. Bila je to Cora Vase, kći bogata bankara, koja je samo za zabavu nastupala u filmu. Kod zajedničkoga doručka mladić je bio gladan, a djevojka je držala dijetu za mršavljenje. Mislila je, dakako, da mladić svojevoljno ništa ne jede... Kod posljednjega pokusa Bollinger spomene, da se oštro svadio s obitelju, jer su ga htjeli prisiliti, da že oženi s bogatom i krasnom Herminom Berrierovom. Dakako, njegovi će s vremenom doći k pameti, ali dotle...

»Dakle, jednom riječju, vi ne postite dragovoljno?« začudi se Cora. — Bilo bi vam najjednostavnije, kad biste s nama objedovali večeras, u slučaju, da vam ne bi smetalo nekoliko običnih financijera, s kojima ćete se kod nas sastati.«

»Volim takve obične financijere,« bio je oduševljen Bollinger. »Vi možda priređujete večeras dobrotvorni ples?«

»Ma ne, bit ćemo u tijesnom domaćem krugu. Tata, prije nego je postao lord, bio je lihvar. Danas se delikatno zove bankar. Taticu nijesu htjela za člana dva najekskluzivnija kluba, pa je bio prisiljen kupiti ih. Jedan na Piccadilly, drugi na Saint-James Streetu. Ali ne odlazi onamo nikada, osim kad hoće nekoga manje odličnoga primiti za člana.«

»Kako je postao lord?«

»Kupio je najpoznatije novine, Tko je vlasnik novina, mora biti i lord. Samo po sebi, ne ću mu odati za neko vrijeme, da ste siromašan. Kad hoćete od njega posuditi novaca, onda samo velike svote! Tata je izvrstan trgovac. Nikad ne uzima male zajmove. Ali prije toga krahirao je mnogo puta. Ali otkako je postao lord, odrekao se te zle navike.«

Poslije svega toga očekivao je Bollinger Shylocka najčistije rase. Ali našao je staroga gospodina s najboljim vladanjem.

»Ovakvi bogati mladići, kao što ste vi, još su sretni, mister Bollinger,« reče domaćin. »U vašem vijeku morao sam doista za svoje novce teško raditi.«

Mladi Bollinger pripovijedao je o izletu, koji je poduzeo bio na vlastitoj jahti sa svojim elegantnim drugovima.

Domaćin i gost svidjeli su se jedan drugomu.

Bollinger se otada samo vrtio oko bogate Core. Njegovi prijatelji, s nadom u njegov skori brak, pružali su mu zajmove. I njegov krojač i postolar posjetili su ga. Tražili su, da ih i nadalje počasti svojim povjerenjem.

Cora nije bila zabadava kći očeva. Brzo je došla na to, da Bollinger ima s bogatim proizvo-

diteljem šampanjca Bollingerom toliko zajedničkoga, koliko si po prilici može priuštiti šampanjca. No tada je već Cora bila smrtno zaljubljena u svog vlastitog Bollingera. Osjećala je, da će postati njegova žena.

»Ako otac dođe na to, da si mi lagao, jako će se srditi, jer ne voli, kad ga tko prevari.«

»Što ćemo raditi, milo?«

»Pobjeći ćemo!«

»Ali prije ću naći posao.«

»Posao?« čudila se Cora.« Od tvoga posla ne bi si djevojka mogla kupiti ni za kozmetičke potrebe. Moramo dakle i unapredak podržavati izgled, da si silan bogataš. Idi k ocu i traži, da polovicu moga miraza prepiše na tebe.«

»Bacit će me van,« doda Bollinger.

»Ni govora o tom, držat će te za dobroga poslovnog čovjeka. Vjeruj, dragi, svi mladići, koji su se poženili djevojkama iz imućnih familija, postupali su slično.«

Drugi dan pripovijedao je Bollinger Cori:

»Tvoj otac dat će prepisati polovicu tvoga imutka na me, sad se možemo brzo vjenčati.«

Uoči svadbe napijali su Bollingeru njegovi drugovi sreću, ali on se osjećao vrlo nesretan, što ga cijeli London, dapače sva Engleska, drži za čovjeka, koji gramzi za mirazom i da i Cora možda misli, da ju uzima samo za miraz Ali on ju ljubi. Cora zaslužuje boljega muža, nego propalog Bollingera. Pozva Coru na telefon.

»Draga,« reče klonulo, »predomislio sam se za tu stvar, ne mogu te uzeti.«

Cora tiho krikne.

»Draga,« govorio je teškom mukom Bollinger,« nemoj kušati, da me nagovoriš! Ne gubi radi mene nijedne misli. Zaboravi, da si kada poznavala Bollingera. Misli na zgodnije i uglednije mladiće.«

»Bollingere,« reče Cora, ti si ništarija. Znam, da si slavio s Parkovima i da su za tebe našli sigurno bogatije, bolje zlatne ribice nego sam ja. Sad hoćeš, da ti otac napiše čitav moj miraz.«

»Ni riječi više o tome,« vikne Bollinger.

»Dabome da hoćeš samo to,« odvikne njemu Cora, i otac je rekao . . .«

»Jer otac misli, da može za svoje novce kupiti sve, i dušu ljudi.«

»Sasvim tako,« vikala je Cora, »reći ću ti, da ti je malo, što je za tvoju crnu dušu platio: »Uostalom,« plakala je u slušalicu, »načinit ćeš dobar posao, što razvrgavaš naše zaruke, odat ću ti tajnu, koje još nitko ne zna. Moj otac ne može više plaćati za tebe, prijavio je stečaj.«

Bollinger baci slušalicu i potrči Cori. Cora ga primi hladno. Stajalo je Bollingera mnogo truda, dok ju je uvjerio, da nije razvrgao zaruke zato, jer bi bio slutio propast, nego zato, jer mu savjest nije dala mira, da će ga Cora smatrati, da se polakomio na miraz. Prisezao je, da ju nada sve ljubi, i sad kad je osiromašila, da ju može uzeti bez grižnje savjesti. Ali i tako nije je dostojan. Plakali su u naručaju. Lord Vase bio je sada siromašan čovjek. U Londonu i u Wallstreetu izgubio je sve svoje.

Čitava velika palača, gdje se odigrao ovaj ganutljivi prizor, došla je na dražbu. Lord Vase stanuje sada u vili na periferiji sa Mr i Mrs Bollingerovima, koji su naskoro otvorili poznatu restauraciju na Chelsea Embrankmentu. Jelo je jednostavno i osrednje, ali podvorba svakoga očarava. I mala restauracija postala je jedno od najpolaženijih mjesta u Londonu, gdje se sastaju svi, koji imaju ime u londonskom društvu.

Cora se malo ugojila i izgubila liniju, a C. A. Bollinger, premda se oženio sto po sto iz ljubavi, ne mora više postiti.

UDOVICA AUGUSTA ŠENOE ČESTO PREBIRE PO RUKOPISIMA KNJIŽEVNIH DJELA SVOGA VELIKOGA MUŽA *Foto Đ. Griesbach*

NAJVEĆI PJESNIK STARIJE HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

O TRISTOTOJ GODIŠNJICI GUNDULIĆEVE SMRTI 1638.—1938.

Napisao Marko Vunić

U povijesti starije hrvatske književnosti najsjajnija je i najznačajnija ličnost pjesnika Ivana Gundulića. U njegovo doba hrvatska književnost u Dalmaciji i Dubrovniku bila je na vrhuncu svoga stvaranja, pa se zato i njegovo doba zove »zlatnim vijekom dubrovačke književnosti«. On je dramski pisac, pjesnik i filozof. Stvorio je djela, koja su po svojoj ljepoti, mislima i osjećajima od trajne vrijednosti. Svojim književnim radom stoji uz bok tadašnjih najboljih evropskih pjesnika.

Rodio se 8. siječnja 1589. od obitelji slavne u povijesti Dubrovnika. Otac mu je bio pet puta knez dubrovačke republike. Dubrovačke škole bile su tada u rukama isusovaca, pa je Gundulić stekao temeljito obrazovanje i religiozni odgoj. Učitelji su mu bili Kamilo Camilli iz Siene i Petar Palikuća iz Lopuda. I Gundulić je bio u državnoj službi. Bio je dva puta knez U Konavlima, član prizivnog sudišta, zastupnik općine, senator, sudac i član Maloga vijeća. Bio je i poslanik kod bosanskoga paše. Umro je g. 1638.

Prošle su tri stotine godina od njegove smrti, a njegova uspomena živе danas i živjet će trajno u srcima hrvatskoga naroda. Napisao je nekoliko drama, koje on naziva »složenja«. Ta su se »složenja« prikazivala u Dubrovniku, kako on sam kaže, »s velecijem slavama«. Sve ove drame pisao je po ugledu na talijanske pjesnike, a uglavnom su ljubavne i obijesne. U svoje muževno doba on se odriče tih drama i smatra ih »porodom od tmine«; one su »tašte i isprazne.« Pjesnik se kao »krstjanin spjevalac« odriče isprazne poezije i obraća se religioznoj.

Glavna crta Gundulićeva književnog rada je njegovo duboko vjersko osjećanje. U predgovoru »Pjesni pokornih kralja Davida« on kaže:

»Ja za objavit da sva ostala pjevan«ja moja u manjoj scieni držim, sve ino, kao porod od tmine, u tminah ostavljam; njih samo, kako zrak od svjetlosti, na svjetlost izvodim. I ako su druzi razlika složen'ja moja: Galateu, Dijanu, Armidu, Cereru, Kleopatru, Arijadnu, Adona, Posvetilište ljuveno, Prozerpinu ugrabljenu, Koraljku od Šira s mnoziem i bezbrojnim pjesnima taštiem i isprazniem na očitieh mjestieh s velicimi slavami prikaživali; ja sve ove stvari za tašte držeći, vjerujući, da je početak od pravog znanja strah Božji, pjesni pokorne svietu prikažujem...«

Glavna su književna djela Gundulićeva: »Dubravka«, pastirska igra; »Suze sina razmetnoga« i epos »Osman«. »Dubravka« je himna dubrovačkoj slobodi, a »Osman« je epopeja kršćanske borbe za oslobođenje od Osmanlija. »Dubravka« je najljepša alegorijska pastirska igra naše stare književnosti. Dubravka je Dubrovnik, a pastiri su Dubrovčani i Dubrovkinje. Pjesnik je ovom igrom htio istaknuti, kako republikom treba da upravlja onaj, tko je najljepši. Ta ljepota označuje poštenje, plemenitost i dobrotu. Da što jače istakne slobodu Dubrovnika, pjesnik je u ovu pastirsku igru unio i starca ribara, koji dolazi s mletačkoga područja Dalmacije, da se skloni »u gnijezdu slatkomu slobode premile«. Pjesnik i završava djelo himnom slobodi.

IVAN FRANJIN GUNDULIĆ

U »Suzama sina razmetnoga« obrađuje pjesnik poznatu priču o izgubljenom sinu. Tu crta tri duševna stanja čovjeka: sagriješenje, spoznanje i pokajanje. Mnogi dalmatinski i dubrovački pisci u svojim djelima prikazuju ta stanja.

Ako su »Suze sina razmetnoga« najdotjeranije djelo stare hrvatske književnosti, »Osman« je najnačajnije, jer u njem pjesnik naslućuje sumrak osmanlijskog carstva u Evropi. To je herojčko-romantički epos, a uzorom mu je bio Tassov »Gerusalemme liberata«. Dva pjevanja nadopunio je Ivan Mažuranić. U ovom djelu ne pokazuje nam se Gundulić samo kao pjesnik nego i kao kršćanski mislilac. Tu on prikazuje sudbinu pojedinaca, naroda i čovječanstva i nestalnost ljudske sreće, a obrađujući suvremenu historiju ističe kršćansku i »slovinsku« misao. Kroz cijelo djelo provlači se misao o taštini i oholosti:

»Ah, čiem si se zahvalila,
Tašta ljudska oholasti?
Sve što više stereš krila,
Sve ćeš paka niže pasti!«

U opisivanju pojedinih lica i prirode pjesnik pokazuje bujnu i živu maštu, a kod opisa događaja snažni su njegovi osjećaji, a misli duboke, pune iskustva.

Pitat će netko: »Kako je moguće da je pjesnik pred tri stotine godina, u kulturnoj sferi talijanskoga jezika, mogao pisati ovako lijepim hrvatskim jezikom?« Odgovor je jednostavan: Pjesnik je u rodnoj kući govorio hrvatski, u Dubrovnik su dolazili seljaci i trgovci iz krajeva, gdje je najljepši govor, a dugo vremena živio je u Konavlima.

I danas, nakon tri stotine godina, čitajući pjesnikova najvažnija pjesnička djela, mi možemo uživati i u ljepoti jezika, i u pjesničkoj dikciji i u uzvišenim mislima i izrekama. A gledajući današnje prilike u svijetu mi i danas možemo utvrditi vrijednost pjesnikovih stihova:

»Bez pomoći višnje s nebi
svieta 'e stavnost sviem bjeguća:
satiru se sama u sebi
silna carstva i moguća.«

godišnjicu Gundulićeve smrti može se ponositi što je pred 300 god. dao po njemu značajan prilog evropskoj kulturi.

SUSRETI S ANDREJEM HLINKOM

(Nastavak)

USPOMENE NA VELIKOG VOĐU SLOVAČKOG NARODA

Piše Dr Josip Andrić

Dok smo se tako radovali dolasku Andreja Hlinke u Zagreb, nastupile su kod nas teške političke prilike iza smrti Stjepana Radića. Isprva to nismo držali zaprekom, da Hlinka ne bi došao, te smo i dalje spremali zamišljenu jubilarnu proslavu Jeronimskoga Književnog Društva. Već se i u javnosti bilo pročulo o namjeravanom Hlinkinu dolasku. I na čehoslovačkom su me konzulatu već pitali o tom — znak, da su i čehoslovačke vlasti s radoznalošću očekivali, što će Hlinka među Hrvatima u Zagrebu.

Uto najedamput osvanu u jednom zagrebačkom dnevniku, koji je uređivao otpali svećenik prešavši na pravoslavlje, članak, gdje je napao Društvo sv. Jeronima, jer da sprema neku »klerikalnu« proslavu u vezi s tadanjom beogradskom vladom, a iza toga da se krije zacijelo neki protuhrvatski plan, kojem treba da posluži i vođa slovačkih »klerikalaca« Andrej Hlinka, pa su ga u tu svrhu pozvali u Zagreb Taj bezočni napadaj urodio je odmah tim, da je dirigent, koji je imao dirigirati oratorij sv. Jeronima na proslavi, izjavio, da ne će dirigirati. Počeli su se širiti i glasovi, da bi Društvo sv. Jeronima, koje su protukatolički elementi uzeli na politički nišan, moglo imati mnogo neugodnosti, ako ne bude odustalo od svoje proslave. Zato su neki u jeronimskom odboru predlagali, da se proslava otkaže ili odgodi. Ja sam se tomu protivio: bilo mi je žao, da Hlinka u tom slučaju ne bi došao u Zagreb. Ali jači su razlozi prevagnuli, pa je svaka vanjska proslava otkazana, a samo crkvena zadržana. Mene je zapala dužnost, da to javim Hlinki te da ga zamolim, da svoj odlazak odgodi do povoljnijih prilika.

To je već bilo posljednjih dana prije najavljenog početka proslave. Novine su bile javile, da Hlinka već kreće iz Ružomberka na put u Zagreb, ali da se usput još svraća u Prag i Bratislavu. Nisam zato znao, kamo da mu javim nenadano nastalu promjenu. Napisao sam dakle tri jednaka pisma i poslao ekspresno jedno u Ružomberok, drugo u Prag, a treće u Bratislavu. Teška srca predao sam ta tri pisma na poštu. Na njih nije bilo nikakva odgovora...

Tjedan dana kasnije dobio sam od čehoslovačkoga konzulata u Zagrebu telefonsku obavijest, da me ministar dr Jozef Tiso (sadašnji prvi predsjednik slovačke vlade), koji je stigao u Zagreb, moli, da u 2 sata po podne dođem u Gradski podrum, jer da me želi upoznati i sa mnom razgovarati. Otišao sam.

»Drago mi je,« pozdravi se srdačno sa mnom dr Tiso, zamjenik Hlinkin u vodstvu slovačkog naroda, »što vas mogu pozdraviti. Predsjednik Hlinka mi je rekao, da vas svakako potražim i da vam izrazim njegovu žalost, što su vaše političke prilike onemogućile, da dođe u Zagreb. Imao je već putnicu i sve spremno, došao je iz Ružomberka u Prag i tu održao sjednicu našeg parlamentarnog zastupničkoga kluba, pa kad je već imao sutradan krenuti put Zagreba, stiže mu vaše ekspresno pismo...«

Dr Tiso, koji je tada bio ministar zdravlja u čehoslovačkoj vladi (u to je vrijeme Hlinkina stranka sudjelovala u praškoj vladi), pohodio je istog dana naše Društvo sv. Jeronima te je odnio Hlinki naše pozdrave i dokaze iskrenog žaljenja, što se nije mogla ispuniti i njegova i naša želja, da dođe u Zagreb. Ta se želja ni kasnije nikad više nije ispunila.

VII

Godinu dana kasnije bilo je u Trnavi u Slovačkoj svečano otkriće spomen-ploče, koju je Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima postavilo na rodnoj kući svog osnivača kardinala Haulika. To se razvilo u veličanstveno hrvatsko-slovačko slavlje, kakvoga ni prije ni poslije nikad nije bilo. Kad Hlinka nije godine 1928. mogao doći k nama na proslavu Društva sv. Jeronima, a uvođenjem diktature kod nas nije bilo izgleda, da bismo vođu slovačkog naroda u skoro vrijeme u Zagrebu mogli dočekati onako, kako smo to željeli, zato sam jeronimskom odboru predložio, da pođemo u Slovačku te da ondje dokažemo svoju hrvatsku ljubav prema slovačkom narodu, koji nam je u kardinalu Hauliku dao hrvatskog velikana, a tu da ljubav manifestiramo pred vođom slovačkog naroda. To je prihvaćeno i meni povjereno, da organiziram. Otišao sam u Slovačku u Trnavu, sve udesio i dogovorio, pa je za urečeni dan 22. rujna 1929. krenulo nas trideset Hrvata na čelu s hrvatskim metropolitom drom Antunom Bauerom u pohode Slovačkoj.

ANDREJ HLINKA S JEDNIM SLOVAČKIM BISKUPOM U POVORCI
prigodom hrvatsko-slovačke proslave u Trnavi 1929.

Bili smo kraljevski dočekani u Trnavi. Razvilo se neopisivo slavlje, kojemu je duša bio Andrej Hlinka. Njegov pozdrav kod našeg dočeka u Trnavi, njegov govor na javnom zborovanju pred desetak tisuća Slovaka prigodom otkrića Haulikove spomen-ploče, trenutak, kad je kleknuo pred hrvatskog metropolitu i zamolio njegov blagoslov, njegovi iskazi pažnje prema hrvatskom metropoliti, u kom je — kako je isticao — gledao najvećeg sina i najvišeg predstavnika hrvatskog naroda — sve nam se to nezaboravno upisalo u dušu. A ja sam još posebno sačuvao u uspomeni pažnju, s kojom je Hlinka tom prilikom sretao mene kao svog starog znanca, i razgovore s njim ona dva nezaboravna dana slovačko-hrvatske bratske uzajamnosti.

Hlinka je tada doživio našu veliku hrvatsku ljubav prema slovačkom narodu, a mi njegovu veliku ljubav prema hrvatskom narodu. Ono trnavsko slavlje takvom je snagom djelovalo na nj, da je otada uvijek govorio, kako mu je uz vlastiti slovački narod od sviju drugih naro da najdraži hrvatski narod.

(Svršetak slijedi.)

KRALJICA LEPA I KRALJICA GRUBA

O DVADESETOJ GODIŠNJICI SMRTI NARCISA JENKA 1918.—1938.

Napisao Ante Šimčik

Helena, žena kralja hrvatskoga Zvonimira, imala je pridjevak Lepa. Eugenu Kumičiću svidalo se više hrvatsko ime te gospođe, koja se rodila kao ugarska kraljevna, pa je svome historijskom romanu o posljednjim godinama samostalne države hrvatske dao ime »Kraljica Lepa«.

NARCIS JENKO,
ponajbolji romanopisac u novijoj hrvatskoj književnosti, zvao se pravim imenom Eugen Matić. Umro je vrlo mlad, te je osim romana „Obitelj Vojvode Hrvoja" napisao i roman „Spiritus procellarum" te pripovijesti „Bosančice", koje je izdalo Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima

Druga gospođa Jelena, žena kralja bosanskoga Stefana Dabiše, koji je vladao Bosnom po smrti prvoga kralja bosanskoga Tvrtka od g. 1391. do 1395., zvala se imenom Gruba. Pokojni Narcis Jenko (fra Eugen Matić) u svom historijskom romanu o vojvodi bosanskom i splitskom Hrvoju[1]) uzima, da je ta bosanska kraljica imala samo jedno ime, a Gruba da joj je tjelesna oznaka, pa stoga deklinira u dativu »Gruboj« mjesto ispravnog oblika Grubi.

Misli se, da je Zvonimirova žena i udovica, koja je po prirodnoj smrti svoga muža izvršila koban utjecaj na tok hrvatske historije za daljih osam stoljeća, dobila pridjev ili ime Lepa po svojoj velikoj ljepoti, onako kao što je francuski kralj Filip, zatornik Templara, bio prozvan Lijepi (Le Bel) radi pristale vanjštine. No je li prema tome bosanska vladarica dobila ime Gruba stoga jer bi bila možda gruba, to jest ružna? Tako je mislio Fra Eugen i zato odmah u početku njegove pripovijetke, koji se odigrava godine 1396., gospođa Jelena razgovara s vojvodom Donjih Strana »svojim muškaračkim glasom«, a malo kasnije čak se mačuje, doduše samo za šalu s Hrvojem, koji iz udvornosti prema svojoj kraljici ne poteže protiv nje mača nego ispukne kolčić, uz koji je vezan ružin grm, i tim drvetom izbija joj gvožđe iz ruke. Prema tome jasno je, da je piscu lebdjela u mašti predodžba muškaraste žene (možda i s malim brčićima?) i da ga je na tu domisao moglo zavesti samo ono nesretno ime Gruba. No je li pisac dobro razumio to ime?

Istina je, da su u srednjem vijeku ljudi sasvim slobodno nadijevali svojim bližnjima imena i pridjevke po tjelesnim svojstvima: Petar Crni, Duga Jana, Tomaš Kokorjavi (kovrčaste kose), Ilija Mali, pa Majhen, Kratehen, Plećko, Crnko, i druge nazive i prezimena nosili su isprva kao oznaku ljudi, koji su zbilja bili rudasti i garavi ili mali ili plećati. No ime žensko Gruba ili Grube i muška imena Grubac, Grubač, Gruban, Grubiša, Grubeša, Grubeta tako su česta, da ne možemo uzimati, da bi ih toliko puta dobivali ljudi radi svojih nedostataka u ljepoti. Pogotovu ne bi valjalo misliti, da bi roditelji na takav neljubak način sami bili obilježavali svoju djecu, jer

---

[1]) Narcis Jenko: »Obitelj vojvode Hrvoja«. Knjižnica dobrih romana, dva sveska. Ilustrirao G. Jurkić. Cijena Din 60, za pretplatnike »Obitelji« 40 Din.

arapska poslovica kaže duhovito, da je »majmunče u očima njegove matere gazela«.

Sva je prilika, da su takva imena nadijevali djeci još u staro pogansko doba, da bi ih sačuvali od uroka i od utjecaja zlih duhova. Takva imena imala su djeci biti kao amajlije, koje će ih čuvati od zla oka i neprijateljskih demonskih sila. Da bi sačuvali svoj ljubljeni porod, hinili su roditelji više puta, da prodaju svoju djecu tuđim ljudima, obično ubogima i nižima od sebe. Poznato je, kako su stari Grci, a jamačno i drugi pogani vjerovali, da su bogovi zavidni ljudskoj sreći i da zato treba čovjek dragovoljno pregorjeti nešto, što mu je milo, da mu se ne bi bogovi iz zavisti osvećivali. Stara klasička priča pripovijeda, kako je tiran samski Polikrat bio srećan u svemu što je poduzimao, tako da ga je misirski faraon, njegov saveznik i prijatelj, svjetovao, da nešto žrtvuje bogovima, koji će mu inače zavidjeti njegovu sreću i upropastiti ga. Polikrat posluša prijateljev savjet i baci u more svoj dragocjeni prsten, no malo zatim donesu mu ribari na poklon najljepšu ribu, koju su bili ulovili, i kad je raspore, nađu u njoj prsten, koji se vratio svome gospodaru. Kad faraon vidi tu »bezobraznu sreću«, kako bi rekli Francuzi, sav potresen proreče Polikratu, da ne će dobro svršiti i otkaže mu savez i prijateljstvo, da ne bi trpio u srcu, kad mu prijatelj nastrada. To predviđanje faraonovo ispuni se, i Polikrat je svršio svoj život vrlo tragično.

Takva na izliku prodana djeca nosila su kod južnih Slovena nerijetko ime Prodan i Kupljen, kako sam pokazao u Hrvatskoj Straži od 1. veljače 1938. Taj starinski običaj uzdržao se čak do danas u sjevernoj Bosni, kako mi javlja preč. g. Ambroz Benković.

No dva gotovo vijeka prije nego je Dum Marin na svoj način preradio Plautovu komediju »Škrtac«, u kojoj se nalazi primjer za današnje značenje riječi grub, što ćemo drugom zgodom navesti, ime Gruba nije se osjećalo kao uvredljivo. Istina, kraljica Jelena titulira se »Gospođa kyra Jelena, po izvoljeniju Božijem kraljica Srbljem, Bosni i Primorju i Zapadnim Stranam i k tomu«, dakle izostavlja svoje narodno i familijarno ime, ali narod ju je općenito poznavao kao kraljicu Grubu. Tako na grobnom kamenu jednoga staroga Bošnjanina, kraljevskoga službenika, natpis iz g. 1404. glasi: »Va ime oca i sina i svetoga duha amin. Se leži viganj Milošević služi banu Stipanu i kralju Tvrtku i kralju Dabiši i kraljici Grubi i kralju Ostoji.«

O kraljici Grubi ne znamo, kojega je bila roda, no svakako je bila iz bosanske familije, kad je nosila takvo karakteristično domaće ime, koje zacijelo nije dobila kao odrasla osoba.

Pošto dakle ime Gruba nema kakvoga stvarnoga značenja, osim u namjeri roditelja, koji žele sreću svome djetetu, možemo slobodno nagađati, da kraljica Gruba nije bila ništa manje lijepa i umiljata nego ostale njene zemljakinje od plemenitih porodica, iz kojih je i ona potekla.

NAUČNIK SREDNJOŠKOLAC

BARIŠA BOKIĆ, ZLATAR U VLAŠKOJ ULICI 117

Nepobitna je istina, da čovjek dubljeg znanja i šireg vidokruga postizava i veće rezultate na svim linijama ljudske djelatnosti, pa i u privredi. Krivo je mišljenje, da onu mladež, koja nije uspjela u školama ili inače ne može prosperirati u životu, treba dati u privredna zvanja. Takovi, sigurno, ne će uspjeti ni u privrednim zvanjima, im fale potrebni preduvjeti. Fali im opće obrazovanosti, fali im znanja. Kao dokaz ove tvrdnje može nam poslužiti i ovaj primjer.

U Vlaškoj ulici broj 117 upada u oči upravo umjetnički izlog male zlatarske, draguljarske radnje. Pisac ovih redaka prolazeći dnevno pokraj te radnje zapazio je, da se dame i gospoda u velikom broju zaustavljaju i promatraju izlog. Ta pojava privukla je i njega. Pred tim izlogom čovjek ostaje čisto zadivljen i zapanjen. Za izložene nakite može se s punim pravom kazati, da su postigli vrhunac savršenstva u zlatarskoj umjetnosti. I mrtvi siromah zaželio bi, da dođe do tako prekrasnih umjetnina u zlatu, bijelom zlatu i platini, po kojima se prelijevaju briljanti u punom svome sjaju!

Želio sam se pobliže upoznati s našim majstorom. Htio sam da čujem iz njegovih usta, kako on takve nakite može rukom izraditi. Gurnuh vrata i nađoh se pred mladim simpatičnim čovjekom. Upustismo se u razgovor. Postala mi jasna poznata: »Nitko ne daje što nema.«

Mladi zlatar po svojoj je prirodi umjetnik. On ima velike prirođene sposobnosti za umjetno slikanje. Sudbina nije dala, da se u tome pravcu dalje osposobi. Morao je ići u šegrte. Sva sreća, jer smo tako dobili jednog vrsnog zlatara, zlatara-umjetnika. Kao naučnik učio je privatno gimnaziju i položio četiri razreda. Sad je evidentno, da čovjek s takvim sposobnostima, koje je sve koncentrirao u svome zvanju, može stvarati ono, čemu se mi toliko divimo.

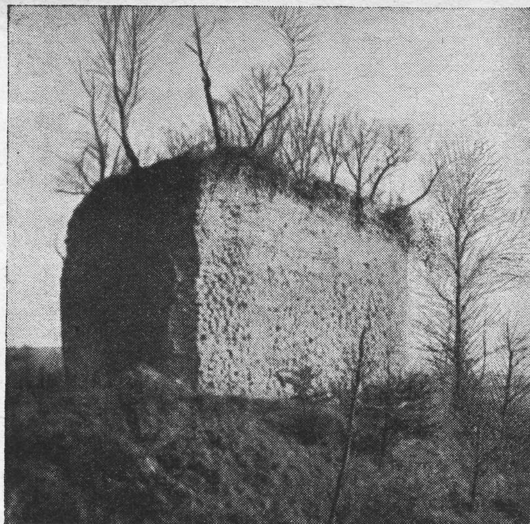
Ovo nekoliko redaka neka posluži kao čestitka našemu mladome majstoru uz želju, da i na velikim svjetskim izložbama izloži svoje umjetničke nakite i proslavi svoj hrvatski narod. Budimo ponosni, da se i naš hrvatski narod po svojim zaslužnim sinovima na svim poljima znanja, umjetnosti i umijeća hvata sve čvršće u kolo drugih velikih i naprednijih naroda.

Našim damama i gospodi preporučuje se, da se potrude do mladog majstora, jer će dobiti ne samo nakit nego nakit-umjetninu. *V. B.*

KNJIŽEVNICI HRVATSKOG SELA

UZ KNJIGU PRIPOVIJESTI „ISPOD GARIĆKE PLANINE„

Napisao Vinko Kos

RAZVALINE JELENGRADA U GARIĆ GORI, O KOJIMA PRIČA MIJO STUPARIĆ U SVOJIM PRIPOVIJESTIMA „ISPOD GARIĆKE PLANINE“ *Foto Đ. K. Laminački*

U novo doba nastala je i u umjetnosti neka demokracija i danas se ispunjaju već leksikoni pojedinih naroda slavnim imenima seljaka i radnika, koji su se istakli u pojedinim granama umjetnosti, osobito u književnosti. Pred nekoliko godina proslavio se mađarski seljak Pál Szabo svojim romanom »Ljudi«, koji je preveden gotovo na sve evropske jezike. To je veliki uspjeh sela uopće.

Jedan divan primjer, kako seljak može gojiti liriku toplu i intimnu, koja čovjeka zaokupi svega, jest holandski seljački pjesnik Francis Andre. Elementi njegovih pjesama i problemi u njima uzeti su iz seljačkog obiteljskog života, s polja i zemlje. Pjesmom on tješi sebe i svoju životnu družicu, i stvara na taj način djela, koja svojom ljepotom sižu sada već i preko granica njegove domovine.

Ta dva primjera i mnogo nenavedenih dokazuju da i selo imade svoje umjetnike, i to upravo genije. Imadu sela drugih zemalja, a imade i naše hrvatsko selo.

Dala bi se sastaviti velika antologija naših seljačkih hrvatskih pisaca. To su imena, koja su sada već prilično poznata hrvatskoj javnosti kao: Mara Matočec, Novosel, N. Kordić, Mandić, Novak, Petrović, Cukrov, Lacković, i dva najznamenitija: Pavlek Miškina i Mijo Stuparić.

MIJO STUPARIĆ, SELJAK I HRVATSKI NARODNI ZASTUPNIK, govori kod otkrivanja spomenika pjesniku hrvatske himne u Zelenjaku kod Klanjca g. 1935. On zauzima prvenstveno mjesto među našim seljačkim pjesnicima i pripovjedačima, te je njegovu zbirku pripovijesti „Ispod Garičke planine“ izdalo ove godine Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima

U svakome se gotovo selu nađe po koji čovjek, koji piše, piše mnogo, ali ne usudi se da svoje radove objelodani, a većinom niti ne može. Vrlo zgodno kaže Mijo Stuparić u svojoj autobiografiji, kako je štampao svoju prvu knjigu.

»Proda osam volove, pa sam za taj novac dao štampati prvu zbirku pjesama pod naslovom Pjesme.

. . . Kad sam knjige, dva velika paketa, sa željeznice donio kući, moja pokojna mama, koja je bila dobra gospodarica, čudila se i sažalijevajući me govorila:

»Ne znam, kak zide to svoje gospodarstvo. Kakva je to pamet: vole prodati pak kupiti tolike knjige . . .?«

Ljubav prema knjizi je pobijedila. On kaže dalje:

»No, bilo je dobro. Imao sam nekakve stare kobile, a imao sam i mlade junce, iz kojih sam za godinu i po odhranio volove.

I tako sam opet imao i volove i štampane pjesme.«

Ove godine je Hrv. Knj. Društvo sv. Jeronima izdalo u ciklusu svojih redovitih izdanja njegovu zbirku pripovijesti pod naslovom »Ispod Garićke planine«, i time ponovo pokazalo, kako imade mnogo razumijevanja i do seoskih književnika. Uz onu svoju hvalevrijednu misiju, da pruža selu štivo, preuzelo je na sebe i širenje knjiga, koje su se rodile na selu, iz seoske duše.

Mijo Stuparić je već u romanu »Joco Udmanić« pokazao svoju spretnost u epici, a ove priče su kao dozreli plodovi na stolu njegovog umjetničkog stvaranja. U zbirci pripovijesti: »Ispod Garićke planine« štampane su oveće pripovijesti: Bura, Bez djeteta, U vinogradu, Sirotinja, Pod vedrim nebom i Seljak i šuma. U njima plače seljačko srce pod jarmom sadašnjice, u njima klepeću rode u vlažnim nizinama, žuri se kroz njih Janica, luta Đuka itd. To je epopeja hrvatskog sela danas.

Mijo Stuparić je realista. Crta svoje karaktere vrlo impresivno i snažno. Dijaloge svojih junaka stavlja u kajkavštini. Imade mjesta, gdje ne govori običan seljak, nego on, prosvijećeni seljak Mijo Stuparić. No to je simpatično. Nek se znade, da hrvatsko selo nije zaostalo.

Možemo se ponositi knjigom, koju je napisao čovjek poštenjak, iskreni Hrvat i vedra naša duša, koja kaže:

»U životu, u radu i borbi pomogao mi je moj stari i vjerni drug — vedro gledanje u budućnost . . .« I dodaje: »Kini se, radi i nadaj se . . .«

Lijevo: VRH GARIĆ GORE, O KOJOJ U ZBIRCI PRIPOVIJESTI „ISPOD GARIĆKE PLANINE“ PRIČA SELJAČKI KNJIŽEVNIK MIJO STUPARIĆ
Foto Đuro Kuhar Laminački

RUŽE ZELENOG OTOKA

ROMAN IZ IRSKE PROŠLOSTI — NAPISAO SAMUEL LOVER (Nastavak)

»Što da učinim s kukuruzom, dostojanstveni?« plјašljivo će seljak.

»Složite ga uz rub ceste,« glasio je odgovor.

Siromah seljak jedva se usudio pogledati. Teško mu je bilo baciti kukuruz na otvorenu cestu, a još se manje usudio oduprijeti naređenju. I kad je odvezao konope, koji su vezali plod njegovih patnja, bio je prisiljen stresti svoju bijednu žetvu na cestu i ostaviti da trune ono, što je Bog dao živima, za to, da bude posluženo mrtvima.

Četa je na satnikovu zapovijed stala. »Zašto mi nijeste prije kazali, da je Salamun izdajica. Na mjestu bismo bili objesili lopova. Ali to možemo da učinimo sada. Ti, stari lopove! zaviknuo je Salamunu, »dođi ovamo, prokleti ustašo, izdajniče!«

Salamun se prestrašeno obazirao naokolo, kad je čuo glas. Zar se to tiče njega? A kad je vidio prijetnje, koje su popratile ove riječi, srce mu se steglo.

»Pripravite onaj konop,« naredi satnik i pokaže konop, kojim je bio vezan kukuruz.

»Valjda ga ne ćete objesiti odmah sada?« zgrozi se poručnik.

»On nije ni prvi, a ne će biti ni posljednji, ako Bog da. Tako se pravi mir u zemlji.«

»Mislim, da bi bilo bolje, kad bismo ga odveli u grad i saslušali, prije nego li ga objesimo.«

Cijelo vrijeme je Salamun drhtao. »Zašto će me objesiti? Zar vam nijesam pokazao, gdje su sakriveni?«

»Što manje govoriš, bit će bolje,« odgovori poručnik. »Zaveo si nas u zasjedu i zato moraš odgovarati, ali preslušat ćemo te.«

»Na mjestu ću ga objesiti,« odlučno će satnik.

»Molim, ne prenaglite se, gospodine,« poručnik će.

»Oh, Bože, Bože,« jadikovao je Salamun, »Zar nijeste vidjeli, da su me htjeli uhvatiti i ubiti za to, jer sam vam pokazao, gdje su?«

»Zacijelo su te htjeli uhvatiti, da te istrgnu iz mojih ruku, nakon što si nas prevario,« odgovori poručnik, »zato ne govori više o svojoj nevinosti. Ovdje ne ćeš umrijeti, bit ćeš preslušan pred porotom, kako i ide.«

»Velim, neka umre na mjestu,« ponovo će sudac. »Vi sami velite, da je zaslužio vješala i ja ću ga objesiti kao psa.«

»Recimo, gospodine, da vam ga ne ću predati,« mladi će časnik, »jer on je moj zarobljenik.«

»Kazat ću vam, što mislim,« Slink će, u kome se je probudila surovost, čim je zamirisao krv, »čini mi se, da ste već čitav dan drzoviti i da zaboravljate, da sam sudac. Tako je. Pod mojom ste vlasti i opominjem vas, gospodine, ne miješajte se u ovu stvar, inače ću se pritužiti vašem zapovjedniku.«

Salamun je međutim neprestano slabašno cmiljio. Misli mu se vrzle glavom, kad se sjetio Mary O'Moreove, koja ga je zaklinjala, neka je ne vara, i rekla: »Starče, vi nijeste daleko od groba.«

»Oh, dajte mi ispovjednika!« jaukao je. »Nijesam ustaša. Sveznajući Bog, koji me čuje, znade, da nijesam ustaša,« prisizao je nesrećni kotlokrpa — i to je bila jedna od rijetkih istina, što ih je ikada izgovorio.

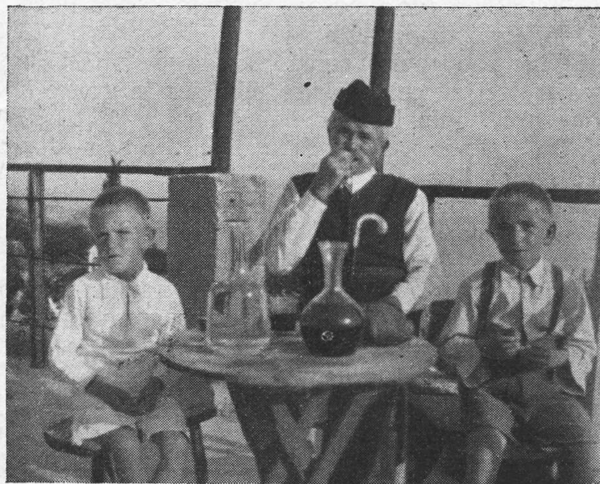
»Ispregni!« naloži satnik Slink. »Skini satnikovo truplo i položi ga uz jarak, dok ne svršimo posao. Izvrši svoju dužnost, Scrogginse!« rekao je trubljaču svoje čete, surovom čovjeku. I kao da nije ništa, zavitlao je krotki Scroggins konop oko vrata staroga Salamuna, koji je stao urlati, kad je osjetio glavu u zamci.

»Kola uvis!« vikne sudac.

Kola su digli uvis, tako da su ručice bile u vodoravnom položaju i oko prednjih dviju pričvrstili su sudbonosan konop. Kad je satnik zavikao: »Uvis s njime!« vukli su nesrećnoga kotlokrpu, koji je iz svega grla vikao, k vješalima. Njegova vika nenadano se udušila, kad su ga dignuli iznad zemlje te se viseći vrtio u smrt.

Četa dobrovoljaca povikala je, vojnici su nijemo gledali, a poručnik se od gnušanja okrenuo i zapovjedio svojima da krenu.

»Ovaj je čovjek buntovnik, premda nosi kraljevu uniformu,« Slink će pokazavši na poručnika, koji je bio tako daleko, da nije više čuo, »prijavit ću ga zapovjedniku.«

UZ LITRU DALMATINSKOG VINA KRAJ MORA
Jurica: „Djede, koliko si ti dosada izmolio krunica?“
Stane: „Djede, koliko si ti dosada popio vina?“

»Bilo bi posvema u redu,« odgovorilo je više njih.

»Teško umire ovaj stari lopov; tvoja ruka nije danas ni za što, Scrogginse!«

»Žilav je ovaj stari tat,« primijeti Scroggins.

»Stupi na stranu, Scrogginse!« sudac će. Potegnuvši pištolj iz torbe odapne hitac u tijelo staroga čovjeka, koje se još uvijek vrtjelo u zraku.

Seljak, čija su kola bila oskvrnuta, stajao je nijem od groze. Bojažljivo se otkrio i glasom najponiznije poniznosti rekao:

»Molim dostojanstveni, ne bi li vaše dostojanstvo blagoizvolilo narediti, da skinu mrtvaca?«

»Skini ga sam!« bezbrižno odgovori sudac. »Ne će te ugristi.« Zatim odoše ostavivši seljaka.

Dok se međutim seljak još uvijek nije mogao odlučiti, što da učini, opazio je, da mu se približava putnik. Kad mu se približio, seljak se prestrašio, jer je u njemu prepoznao staroga znanca, i kliknuo:

»Neka mi se Bog smiluje! Ali ako je ikad živio Rory O'More, to je on.«

Putnik je prišao ka kolima i odrvenio. Na seljaka nije se ni obazro, a nakon nekoliko vremena je putnik progovorio prvi:

»Zar me ne poznaješ, Coghlane?«

»Rory O'More, jesi li doista ti?«

»Zar ne vidiš, da sam ja?«

»Mislili smo, da si mrtav. Oh, nebeska Kraljice, gdje si bio odtada?«

»O, ti misliš, kad su me protuhe odvezli.«

»Kakvi protuhe?«

»Zar o svemu tomu ništa ne znaš? Oh, da, zaboravio sam! Ali kaži mi . . .«

»Pričekaj,« presiječe mu riječ seljak. »Kaži mi istinu, jesi li doista ti? Prestrašio si me, kao da si uskrsnuo od mrtvih!«

»Daj mi ruku,« Rory će stupivši naprijed, da seljaku stisne ruku. I topao stisak Roryeve ruke raspršio mu je sve sumnje.

»Za Božje ime, što je ovo, što ovdje vidim?« upita Rory pokazavši na vješala.

»Nikakvo čudo. Vješaju svakoga, koga hoće.«

»Tko?« začudi se Rory.

»Oh, zaboravio sam, da dugo nijesi bio ovdje,« seljak će, »i blago tebi, jer je gorke časove proživjela Irska.«

»Da čuo sam,« Rory će, »ali mislio sam, da je već svemu kraj.«

»To je samo pometanje hambara, Rory. Tvoje bi srce krvarilo, kad bi znao, koliko je mrtvih, otkako si otišao.«

Žalosne riječi seljaka prestrašile su Rorya. U grozi pljesnuo je rukama i žurno zapitao:

»A moja majka i Mary? Za Božju volju, kaži mi istinu!«

»Žive su i zdrave,« seljak će.

»A Kathleen Reganova?«

»Također, Rory.«

»Hvala Bogu,« uzdahne Rory, i u očima mu zacakli suza. Kamen mu se odvalio sa srca, kad je to čuo. Nakon što se umirio, pričao mu je seljak, što se dogodilo sa Salamunom, i zamolio, da mu pomogne skinuti lješinu s kola. Seljak je ponovo upregnuo konja u kola. Gadilo mu se doduše i dalje upotrebljavati kola. »Ali što mogu,« reče, »previše sam siromašan, da ih zabacim.«

XL

RORY TRAŽI KUĆU, ALI JE NE NAĐE

Rory se teškog srca rastao od svog znanca. Ovo, što je skoro na pragu svojega doma vidio, bilo bi dosta za osjećaje manje osjetljiva čovjeka, negoli što je bio Rory. Da su njegova majka, sestra i djevojka njegova srca još žive, čuo je malo prije.

Kad se sjetio, kako se je seljak prestrašio pred njim i rekao, da su mislili, da je mrtav, stao je razmišljati, koliko su majka i sestra morale trpjeti. Zato je odlučio, da se oprezno približi kući.

Pokročio je nekoliko koraka naprijed i stao pred kućom. Teškog li udarca za jadna putnika! Mjesto toplog slamnatoga krova, koji je prije godinu dana ostavio, hladno je stršila prema nebu samo gola stijena i odviše jasno govorila o sudbini, koja je zadesila njegovu rodnu kuću. Od boli se skamenio. Nakon što se nekoliko sabrao, približio se tamnom garištu.

Nakon nekog vremena okrenuo se sav poništen. Pogled mu je pao na ognjište, gdje se šepirio korov. Kad je vidio, kako propada njegovo domaće ognjište, udario je u dug plač.

»Majko, gdje si? Mary, gdje ću te naći?« »Gdje si i ti, moja Kathleen? Zar si ti ostala bez krova, bez doma, samo putnik na ovom svijetu? Zar se je srce, koje te obožava, vratilo samo zato, da pukne na tvom grobu?«

Naposljetku se teško odijelio od groba svoje očevine i krenuo u malenu ulicu. Nakon kratkog razmišljanja je odlučio, da mora govoriti s Phelimom O'Flanaghanom, ne bi li što doznao o nesreći, koja je zadesila njegove.

Staroga je Phelima našao kod kuće. I dobri učitelj se prestrašio, kad je Rory stupio preda nj. A kad je njegov strah nestao, neprekidno ga grlio.

»Hoćete li me povesti k mojima?« zamoli Rory.

»Zacijelo, dječače moj. Alaj će se iznenaditi!«

»Moramo ih pripraviti na to, Phelime, jer bi se inače mogle prestrašiti.«

»Jasno. Ja ću im polagano sve razjasniti onako namigavanjem i bljeskanjem daleke istine kroz prozor.«

»Brzo, brzo, Phelime, svaki je časak za mene vječnost.«

»Eto, već idemo!« učitelj će. Zatvorivši vrata svoje siromašne kućice pođe naprijed.

»Sunce je već nisko, Rory, i bit će noć, prije nego prispijemo u Knockbracken. Zato je bolje, da pođemo preko polja, a osobito zato, jer je još uvijek na snazi prijeki sud, moramo se što moguće više kloniti ceste.«

»O, ako su u Knockbrackenu, poći ću sam i vama se, Phelime, ne treba izvrgavati opasnosti.«

»Zar da se odreknem užitka gledati veselje vašeg viđenja, Rory? Ne, za sve gradove svijeta ne! Hajdmo! dječače!«

XLI
VESELJE POSJEĆUJE KUĆU, ALI DOMALO I NAPUŠTA

Noć se spuštala na zemlju, kad su Phelim i Rory prispjeli u selo. Učitelj je lagano zakucao na vrata kuće, koja je stajala nešto postrance. Njegovo je kucanje prekinulo žalosnu tišinu, koja je vladala u kući.

Četiri žene klečale su i molile kraj slamnate postelje, na kojoj je ležao mrtvac. Na kucanje dignule su suzne oči i prestale moliti.

Mrtvac je bio Shan Regan, a one, koje su molile, njegova majka i sestra, udovica O'More i Mary.

Premda su se igrali životom, ustaše su, čim je nastupila noć, odnijeli svog mrtvog druga u selo, da ga njegovi ukopaju. Dostojan ukop mrtvaca bio je pobunjenicima svet, da su se radije izvrgnuli opasnosti, nego da ostave na tlu ležati kršćanina kao psa.

»Vidite, moja jadna susjeda je izgubila sina, kao i ja,« jecala je udovica. O'More. »Zar nijesmo nesrećne? Ali je ona ipak na boljem, jer barem znade, što je s njim i može ga pokopati.«

»Čudoviti su putevi Božji, u kojima se pokazuje Svemoguća ruka Božja, i sve mi nešto kaže, da će se vaš sin doskora vratiti.«

»Kako to mislite, Phelime?«

»Mislim, da vam se ne treba čuditi, ako vam Bog nekog dana bude dobrostiv, jer ne znate ni dana ni časa, kad će Rory ponovo svanuti među nama nenadano, a da ne ćete biti ni pripravljeni na to. Iznenadit će nas, ali...«

»Phelime,« presiječe mu riječ Mary, »znam, da ste nešto čuli, jer inače ne biste tako govorili i došli ovamo u to doba noći. Za Božju volju, kažite nam, što znate o Roryu!«

I Kathleen je uzdignula glavu na posljednje Phelimove riječi, koje su je tako svladale, da se skoro srušila na stol. Njene oči, koje su zurile u pritvorena vrata, nenadano se zabole u lik, koji je u polutami stajao iza vratiju.

Prije nego li je Phelim mogao odgovoriti, Kathleen je prigušeno kriknula i Mary je vidjela, kako je očaranim pogledom gledala kroz vrata, kad je kriknula: »Moj Bože, on je ovdje!«

Zatim si je objema rukama pokrila obraz i zateturala.

Phelim joj je priskočio i uhvatio, inače bi bila pala. Međutim su Mary i majka pohitale k vratima upravo onda, kad je Rory stupio na prag. Obje su ga najednom zagrlile.

Nakon dugog nježnog zagrljaja skočio je Rory ka Kathleeni, koja je još uvijek sakrivala obraz. Kleknuo je kraj nje i molio, neka ga pogleda. Nastojao je, da joj ruke odstrani s obraza. Djevojka se tresla i težak uzdah nikako joj nije mogao iz grudi. Trajalo je nekoliko časaka, dok ju je nagovorio, da ga pogleda. Odmaknula je ruke i časak gledala Rorya, a zatim si opet sakrila oči. On ju je divlje obujmio uz poklik:

»Moja, moja!«

Presrećna djevojka bacila mu se u naručaj i udarila u plač.

Kad se prvo veselje stišalo, Rory je pogledao Kathleeninu majku, koja je tiho i žalosno sjedjela na stolici, jer nije htjela da pomuti sreću ostalih. Promatrala je truplo sina, koje Rory dotada još nije opazio. A kad joj je prišao, da je pozdravi, stao je vidjevši, nad kime žaluje. Upitnim pogledom okrenuo se k Mary i Kathleeni. Mary je odgovorila: »Oh, Rory, vratio si se, da vidiš žalost.«

OSAMDESETGODIŠNJICA ŽIVOTA SELME LAGERLÖF

Na 20. studenoga navršila je osamdesetu godinu života slavna švedska spisateljica Selma Lagerlöf. Bila je učiteljica, zatim je živjela u Italiji i na Istoku, koji obrađuje u više svojih književnih djela. Njezine pripovijetke, izreke, priče i legende su jedinstveno lijepa umjetnička djela s vjerskim i fantastičko mističkim sadržajem. Glavna su joj djela: »Gösta Berling«, »Čudo Antikrista«, »Jeruzalem«, »Kristove legende«. G. 1909. dobila je Nobelovu nagradu, a 1914. izabrana za člana Švedske Akademije

»Sad je mrtav, Rory,« Kathleen će.

Ove su riječi kazale sve. Govorile su o uvredama, mržnji, nepravdama te rekle, da je praštanje sluškinja smrti. Rory je sve to osjetio. Njegovo velikodušno srce nije trebalo, da ga tko na to sjeća. Približio se mrtvacu, kleknuo kraj njega, prihvatio mrtvu ruku i rekao: »Shane, za života nijesi mi htio biti prijateljem, ali sada smo prijatelji.« Pustio je ruku i pobožno je položio natrag na postelju. Zatim je uzdignuo ruke na molitvu i ganuto rekao: »Neka počiva u miru!« Nakon toga se dignuo i stupio ka Kathleeni, koja mu se sva u suzama bacila oko vrata i rekla: »Neka te Bog blagoslovi!«

Potresni doživljaji onoga dana i one noći nijesu međutim još bili pri kraju. Zapovjedniku dobrovoljaca javili su naime, da u selu kod svojte leži truplo buntovnika.

Bilo je usred noći, kad je Rory upravo pripovijedao svojima, što se dogodilo onda, kad je netragom nesao. Tad je netko snažno zakucao na vrata. Još prije, nego li su mogli otvoriti vrata, razbio ih je kundak karabinke i sudac Slink je unišao u kuću, a za njim nekoliko njegovih dobrovoljaca. Što se iza toga dogodilo, ne da se opisati. Vrijeđali su žive i mrtve, a Rorya su uhapsili kao ubicu Scrubbsa. Bilo je nemoguće, da im dokaže svoju nevinost. Kad je to samo pokušao, odgovorili su mu kletvama i udarcima.

XLII
PHELIMOVO PISMO

Tek što su De Lacy i Rory prispjeli iz Bordeauxa u Dublin, Rory nije ni časka časio, a da ne pođe na jug i umiri svoju čežnju za kućom. De Lacy je međutim ostao u glavnom gradu, da sa svojim prijateljem odvjetnikom posvršava razne poslove glede svog naslijeđenog posjeda.

S velikim je iznenađenjem nekoliko dana nakon Roryeva odlaska primio ovo pismo, kojega je naslov glasio ovako:

»Njegovom dostojanstvu Horaciju De Lacyu p. n. predati odvjetniku Caseyju, Dominik St. Dublin.«

»Od koga je?« gonetao je okrećući ga u rukama.

Odvjetnik ga je upozorio na otisak naprsnika i značajno smješkajući se rekao: »Vojnici zaista znadu djevojkama smiješati glavu!«

»No, vidjet ćemo, koja je pisala,« našalio se De Lacy i prelomio pečat. Sadržaj je bio ovaj:

Poštovani gospodine!

Nemo mortalium in omnibus horis sapit (Nitko se u svakoj zgodi ne zna snaći), kako kažu klasici, a ni ja u ovom pismu, jer poput novorođenog djeteta ne znam, što da učinim glede njegova života, koji je u opasnosti, jer će ga objesiti, ako ga vi ne možete spasiti na kakav način i spriječite, ta mi smo okruženi, mogu da kažem circumvalacijama, jačima nego li su bili zidovi Troje ili kretski labirint, gdje su imali miniaturu, molim vas, učinite, što je u vašoj moći, za jadnoga momka, kojega su odveli u zatvor onog časa, kad je prispio kući od jadnih žena, kojima puca srce i ne će da vjeruju lopovima, mislim onomu, što kažu, da je umorio sakupljača, čega nikada nije učinio, iako Bog znade, da ne bi bila nikakva šteta ovime vam javljam i molim vaše dostojanstvo za savjet, bojim se glede divljaka, koji su žedni njegove krvi, koju će piti, ako ga ne spasimo i znam, da toga nitko ne može učiniti nego vi sami, jer znam da ste gentleman od pete do glave i ništa manje i uvijek ste bili naš prijatelj i njegov prijatelj i znadem, da ćete za nj učiniti sve što smrtnik učiniti može i uvijek će moliti za vas i blagosivljati vas a i ja koji poštujem vaše dostojanstvo više nego može riječ kazati jer mjerenje ne može izmjeriti, jer moje će poštovanje prema vama dostojanstveni rasti u geometrijskom odnosu do svršetka života.

Vašem dostojanstvu pokorni sluga na zapovijed
Phelim O'Flanaglan Philomath.«

Mješanica smiješnoga i ozbiljnoga u pismu tako je uplivala na De Lacya, da odvjetniku to nije izbjegnulo.

»Do bijesa, što je to, što čitaš?«

IZ DONEDAVNE PONOSNE TURSKE PRIJESTOLNICE CARIGRADA

Lijevo: Veličanstvena unutrašnjost carigradske džamije Aja Sofija, koja je prije osvojenja Carigrada po Turcima bila kršćanska crkva. Nju je nedavno umrli predsjednik turske republike Kemal Atatürk i osnivač nove Turske pretvorio u državni muzej, u koji danas smije stupiti svatko. — *Desno:* Pogled na Carigrad, koji je s dolaskom na vlast Kemala Atatürka prestao biti prijestolnica turske države. Kemal Atatürk je učinio prijestolnim gradom Ankaru u Maloj Aziji, nekadašnji mongolski glavni grad. Kemala Atatürka je na mjestu predsjednika republike naslijedio njegov politički saradnik Izmet Inöni, bivši predsjednik turske vlade.

Mladi odvjetnik se čitajući smijao čudnom pismu, i kad je svršio čitati, rekao je, da je to najčudnovatije pismo, koje je ikad u životu dobio u ruke. »Međutim se u jednoj točki ne slaže s onim, što si mi kazao.«

»Kako to, da se ne slaže?« zapita De Lacy.

»Kad si mi ga predao, rekao si, da ću stvar razumjeti bolje od tebe, ali priznajem ti, da sada znam onoliko, koliko sam znao prije.«

»Zar ne razumiješ, da su ga bacili u zatvor?«

»Koga, molim?«

»Rorya O' Morea; zar ga pismo ne spominje?«

»Ne, ne spominje ga; u pismu nema uopće nikakvih podataka.

Pogledajmo poštanski pečat,« reče odvjetnik i okrene pismo. »S juga je.«

»Da,« potvrdi De Lacy, »ovo je pošta u njegovom kraju, ali datuma nema. Ali to još nije nikakvo zlo, jer se tek pred nekoliko dana momak rastao sa mnom i otišao kući. Sad je u zatvoru optužen zbog umorstva, i ja znadem, da je nevin.«

De Lacy mu je stao razlagati, kako je bilo, kad su Rorya i Scrubbsa odveli. Ispričao mu je, kako je upoznao Rorya O'Morea i kako je došao u njegovu kuću. Kad je svršio, kimnuo je odvjetnik glavom i kazao, da je to neugodna stvar.

»Poći ću odmah na jug i govoriti s njim,« brzo je odlučio De Lacy.

»Toga ne smiješ učiniti. Zaboravljaš na položaj, u kojem je zemlja. Osim toga tvoja bi prisutnost bila dovoljna, da ga odmah objese.«

»Zar da ostavim momka u zatvoru bez nade i utjehe?«

»To ne. Ako hoćeš, poći ću ja k njemu. Bit će više nade, ako ja posredujem.«

»Hvala ti, dragi prijatelju,« De Lacy će. »Na svijetu nema ničega, zbog čega ću ti biti toliko zahvalan. Ali ipak bih pošao s tobom!«

»Dobro. Ako dakle želiš, poći ćeš sa mnom do grada i ondje ćeš ostati neznan u gostioni. Ali kažem ti, budu li za to doznale vlasti, bit će gore tvom prijatelju Roryu.

»Bit ću oprezan, ukratko slušat ću te.«

XLIII

NAD RORYEM SE SAKUPLJAJU CRNI OBLACI

Kad su De Lacy i odvjetnik prispjeli u grad, gdje je Rory čamio u tamnici, pošao je odvjetnik k utamničeniku, da mu dade podatke. Kazao je Roryu, koliko se De Lacy brine za nj. »Vaš bi prijatelj sam došao k vama, ali obzirom na položaj, u kojemu je sada zemlja, savjetovao sam mu, da toga ne čini, jer bi vam više štetilo, nego li koristilo!«

DR ANTE TRUMBIĆ (na slici lijevo) NA SPROVODU SVOG PRIJATELJA POK. NADBISKUPA BAUERA

† DR ANTE TRUMBIĆ

† UMRO JE NENADOKNADIVI HRVATSKI BORAC Dr ANTE TRUMBIĆ

Na 18. o. mj. umro je u Zagrebu Dr Ante Trumbić, koji je rođen 17. svibnja g. 1864. u Splitu. Kao veliki hrvatski rodoljub istakao se u borbi hrvatskog naroda protiv austrijsko-madžarske prevlasti, a za vrijeme rata je otišao u emigraciju, gdje je neumorno radio oko toga, da Hrvati iza propasti Austrije dobiju dostojan i pravedan položaj u novoj državi, koja je u zajednici sa Srbijom i Slovenijom kasnije stvorena. I kad je bio izdan u svojim nadama, nikada do zadnjega daha nije u borbi sustao. Kao što je uspio da iza rata na mirovnoj konferenciji u Parizu sačuva uglavnom cjelovitost hrvatskih zemalja, tako je uvijek branio prava hrvatskog naroda. Odličan rodoljub bio je isto takav kao čovjek. Pošten i nesebičan umro je kao siromah. Kao dobar katolik bio je prijatelj pok. nadbiskupa Dra Bauera i sadašnjega hrv. metropolite Dra Stepinca, koji ga je u bolesti posjećivao i obavio sprovod kod prevoza tijela pokojnikova u Split, gdje je pokopan 23. o. mj. Neka je trajan spomen svijetloj ličnosti pok Dra Trumbića u svim hrvatskim dušama!

»Neka ga blagoslovi Bog,« zahvalno će Rory. »Bio mi je uvijek dobar. Iako umrem, ne ću mu toga zaboraviti.«

»Ako umrete, teško ćete se sjetiti njega, O'More. Ali ostavite takve misli, momče, ne mislite na smrt.«

»Kažu, da je loše za onoga, koji dođe ovamo u ovim vremenima. Kažu, da unutra dođe kroz vrata, a van kroz prozor, koji ima veoma nesigurno dno, a da se ne pobije, kad se prevrne, da ga privežu za konop.«

Odvjetnik nije mogao, a da se ne nasmije toj šaljivoj usporedbi, sudbonosnog pada kroz prozor s vješalima. Mekanim, utješnim glasom sokolio ga je, da bude veseo i odvažan.

»Ne mislite, da se bojim smrti, gospodine. Smrti ne zaslužujem, ali ako mi je suđeno živjeti ili umrijeti, hoću da pokažem, da sam čovjek, i uvjeren sam, da će gospodin De Lacy uvijek ostati dobar prijatelj mojoj majci i sestri.«

»Dobro, Rory, tako su govorili filozofi.«

»Ne znam, koji su to bili, ali su zastalno bili ljudi.«

Kad se odvjetnik vratio De Lacyu, kazao mu je, da se boji za Rorya, i da će biti teško, jer okolnosti govore proti njemu.

»Da su ga odveli silom, mogu dokazati,« De Lacy će.

»Kako ćeš zagovarati to, da si sam nestao, kad si otputovao u Francusku. Već samo to, da si pošao onamo, mogao bi platiti životom.«

»Ništa zato, ako moje svjedočanstvo može da pomogne Roryu,« De Lacy će. »Zar misliš, da bih mogao živjeti na račun tog divnog momka?«

»Zacijelo ne, ali ne možeš dokazati ništa, što bi mu koristilo.«

»O, znadem, da Scrubbsa nijesu umorili, nego da je bio na De Welskeinovoj jedrenjači, kad sam Rorya spasio iz kriumčarevih ruku.«

»Jesi li ga vidio?«

»Ne.«

»Onda ne možeš ništa dokazati.«

De Lacy je uvidio, da je tome tako i da je najbolje, ako živi u gostioni nepoznat. Odvjetnik ga je također uvjerio, da bi za Rorya bilo upravo isto tako opasno, kad bi ga posjetio u tamnici ili pošao tješiti njegovu majku i sestru, što je De Lacy pod svaku cijenu htio učiniti.

»Jedna je stvar u korist jednom momku,« odvjetnik će na dan suđenja, »da će naime imati suca milostivog srca. Sudit će mu Lord A-n-e.«

XLIV
RORY PRED POROTOM

Na dan Roryeve rasprave bila je sudska dvorana dupkom puna. Galerija je bila zaposjednuta od boljih ljudi, koji su došli izdaleka. Na okupu su bili svi suci iz okruga. Među njima je bio također satnik-sudac Slink. Kraj državnog tužioca sjedio je onaj zloban spletkar Sweeny. Sprijeda ispred optuženičke klupe sjedjele su tri žene, na čijim se prestrašenim licima vidjelo, koliko im je stalo do optuženika. To su bile Roryeva majka, sestra i Kathleen. Kad je dvoranom odjeknuo glas »Mjesta, napravite mjesta,« ustalasala se desna i lijeva strana i čulo se, kako su odrinuli teške zasune. Vrata su se otvorila i Rory O'More stupio je u pratnji tamničara u prostor propasti.

»Oh, sine moj, Rory moj!« zavapila je njegova majka glasom, koji je prodirao do srca, skočivši k ogradi i ispruživši ruke prema svojemu sinu.

»Natrag!« naredi jedan od oružnika.

»Oh, ne budite tako tvrdi,« molila je udovica.

»Mir!!« zagrmi pandur, »otkrijte se, mjesta za lorda suca!«

Kraj stola se pojavio Lord A... i nekoliko ostalih sudaca sjelo je onamo... I Slink je bio ondje, uslužniji, negoli je trebalo. Zaprisegnuli su porotnike, a zatim je sudac zapitao, imade li optuženik branitelja. Kad su mu odgovorili, da ima, dao je znak, da rasprava može započeti.

Međutim su Mary i Kathleen davale Roryu znakove. Suznim su očima pogledavale prema nebu i sklapale ruke, čime su mu htjele kazati, da će moliti Svemogućega za njegov spas. Rory je na to odgovorio veselim, punim nade pogledom i čak smiješkom, ali ne lakoumnim, nego nježnim.

Dok su čitali optužnicu, ženama je nestajao dah. Različna nabrajanja i zapleti tako su ih smiješali, te su naposljetku stale sumnjati, da li je ono, što čitaju, uopće u kakvoj vezi s Roryem. Uho im je otupilo od jednolične, duge kobasice, koju su čitali. A kad je na koncu zapisničar najednom pozvao: »Optuženiče, stupite naprijed!«, probudile se. Lord A.. . zapitao je zatim Rorya, osjeća li se krivim. Nakon što je Rory izjavio, da je nevin, započela je rasprava i nastupio je državni tužilac.

Državni je tužilac vatreno govorio o zloduhu revolucije, o vremenima, koja rađaju strahote i kada teču potoci krvi. Porotnike je podsjetio na ustanak, koji su tek ugušili.

Scrubbsa je naslikao kao ljubaznog, krotkog, dostojnog čovjeka, kojega je optuženik otkinuo iz njegove obitelji i umorio. »Zacijelo se još svatko između vas, gospodo, živo sjeća, kako je nestao gospodin Scrubbs, i mislim, da vas moram upozoriti na glavne točke, koje će se do-

kazati. Zatim je prešao na okolnosti, koje su samo po sebi bile tako teške, da su Roryev život veoma ugrožavale. Svaki u dvorani je smatrao, da je Rory izgubljen.

Njegova je majka očajno stenjala i lomila ruke: »Izgubljen je, izgubljen! Moj je Rory izgubljen!«

Zatim je državni tužilac stao preslušavati svjedoke. Sudac Slink, Sweeny i ostali, koji su pretražili Follsku dolinu, prisegli su, da su željeznu motku našli u blizini ruševine. Zatim je pozvao Larrya Finnegana, da identificira željeznu motku s onom, koju je dao Roryu onoga dana, kad je nestao Scrubbs. Ispitivao ga i o tome, kako su Scrubbs i Rory prispjeli u njegovu gostionu i kako su zajedno otišli. Ali je Larryeva briga, da mu ne izbjegne nešto takvo, što bi kompromitiralo Rorya, bila tako velika, da mu je svojim oklijevanjem više štetio, negoli koristio. I zaista, državni je tužilac upozorio porotnike na to, da svjedok ne govori istinu.

»Vidite jasno, da želi spasiti optuženika.«

»Zar tražite, da prisegnem za njegovu propast?« Finnegan će. »To ne mogu«

»Blagoslovio vas Bog,« kliknula je majka.

Lord A . . . pogledao je Rorya, koji je zahtijevao, neka gostioničar kaže istinu. To je na nj napravilo dubok utisak. Ali i Roryev jasan, iskren pogled dirnuo je srce dobrostivog suca.

Državni tužilac: »Kažete, da optuženik i pokojni Scrubbs . . .«

Roryev ga je branilac prekinuo i kazao, da je proti tomu, da ga zove »pokojni« gospodin Scrubbs, jer još nije dokazano, da je mrtav.

Državni tužilac: »Jesu li optuženik i pokojni — molim, oprostite — gospodin Scrubbs bili posljednji, koji su napustili onoga dana ‚Crnog bika'?«

Svjedok: »Da, gospodine.«

Državni tužilac: »Kako su otišli?«

Svjedok: »Kroz vrata, gospodine.«

Državni tužilac: »Ne mislim, da su pošli kroz prozor. Mislim, jesu li obojica otišli najedamput?«

Svjedok: »Otišli su zajedno, gospodine.«

Državni tužilac: »Zar oba najedamput kroz vrata?«

Svjedok: »Ne, gospodin Scrubbs pošao je prvi.«

Državni tužilac: »I optuženik za njim?«

Svjedok: »Da.«

Državni tužilac: »Jeste li čuli, gospodo porotnici, gospodin Scrubbs je pošao prvi, a optuženik za njim.«

Larry Finnegan, veseo, što se riješio preslušavanja, dignuo se od stola za svjedoke i pohitao ispred sučeva stola, kad li se je javio Roryev branilac: »Molim, oprostite, nemojte još otići.«

Branilac: »Mislim, da ste, svjedoče Finnegan, spomenuli, da je gospodin Scrubbs zapitao optuženika, ide li kući?«

OVA JE VEČERNJA HALJINA NA REVIJI PLESNIH HALJINA GLUMICA U HOLIVUDU DOBILA PRVU NAGRADU (M. G. M.)

Svjedok: »Da, gospodine,« zapitao ga je?«
Branilac: »I optuženik je pošao kući, zar ne?«
Svjedok: »Da, gospodine.«
Branilac: »Gospodin je Scrubbs dakle imao poći istim putem kući, zar ne?«
Svjedok: »Da, gospodine.«
Branilac: »Prema tome on i optuženik nijesu mogli ništa za to, što su pošli zajedno?«
Svjedok: »Ne, gospodine.«
Branilac: »Gospodin Scrubbs je prvi izišao na vrata, zar ne?«
Svjedok: »Da, gospodine.«
Branilac: »A optuženik za njim?«
Svjedok: »Da, gospodine.«
Branilac: »Odmah?«
Svjedok: »Istog časa.«
Branilac: »Što mislite, kad kažete, da je pošao za njim?«
Svjedok: »Mislim, pošao je za njim onako, kako ide siromah čovjek za gospodinom.«

Branilac: »Upozoravam vas, gospodo porotnici, na ovo razjašnjenje svjedoka, koje je sam gospodin državni tužilac krivo tumačio. — Je li željezna motka, koju ste dali optuženiku, bila vaša ili njegova?«

Svjedok: »Njegova, gospodine. Posudio mi ju je i onoga je dana došao po nju.«

Branilac: »Došao po nju? Onda je došao onoga dana baš zbog motke k vama?«

Svjedok: »Da gospodine, baš zbog motke.«
Branilac: »I to prije nego li je uopće vidio gospodina Scrubbsa?«

Svjedok: »Da, gospodine.«

Branilac: »Molim, gospodo porotnici, da i ovo zapamtite.

»Svjedoče, sad možete poći.«

Lary Finnegan ponovo se okrenuo, da pođe od stola, ali ga tada zaustavi državni tužilac. Očajno lice gostioničara bilo je skoro smiješno, kad ga je upitao: »Želite li još što od mene?«

Državni tužilac: »Vi kažete, da je optuženik došao k vama zbog željezne motke?«
Svjedok: »Da.«
Državni tužilac: »Možete li priseći?«
Svjedok: »Prisižem.«
Tada je državni tužilac svom snagom udario po stolu i rekao: »Kako možete znati, da je baš zbog toga došao k vama? Odgovorite mi, gospodine.«

Svjedok: »Vjere mi, kazat ću vam. Kad je onog jutra došao k nama, bilo je prvo, za što je zapitao, željezna motka. Sjećam se, da me je netko, koji je stajao kraj mene, zapitao, čemu sam trebao željeznu motku, a na to je Rory odgovorio, da je nijesam trebao ja, nego gospodarica, moja žena. »A čemu ju je trebala gospodarica?« zapita čovjek. »Čemu?« odgovorio je Rory, »ona pravi tako jak punč, da je svinula sve žlice, dok ga je miješala, pa je tako od mene isposudila željeznu motku, da njom miješa punč.«

Svi su se smijali tom odgovoru. I Rory se nije mogao uzdržati, a da se ne nasmije vlastitoj šali. Njegova majka, Mary i Kathleen gledale su međutim po dvorani i čudile se, kako se može netko smijati, kad je život onoga, kojega obožavaju, na kocki.

Svjedoka je međutim smijeh ojunačio to više, jer je vidio, da je državnog tužioca zatjerao u rog, i jedva je čekao, da svojega mučitelja opet izvrgne ruglu. Ta mu se prigoda domalo pružila. Državni je naime tužilac iz petnih žila nastojao, da poništi njegovo svjedočanstvo. I što se više mučio, manje je postignuo. Naposljetku mu je Sweens prišapnuo, da je čovjek pijan.

»Zato je dakle tako raspoložen za šalu,« reče državni tužilac.

»Da, pio je čitavo jutro, to mogu dokazati,« primijeti Sweeny. »Njegovo svjedočanstvo možete oboriti, ako hoćete.«

»Oprostite, lorde, ali ovog bih svjedoka rado prorešetao.«

»Duše mi, možete me rešetati do sutra ujutro, ali iz mene ne ćete dobiti niti zrna više. I doista nije u posljednje pola sata bilo drugo nego prazna pljeva.«

U tom je odgovoru bilo toliko istine, da je to državnog tužioca pošteno zbunilo. Oko sebe čuo je prigušen smijeh. Bio je ljut i odlučio, da Larrya smrvi.

Državni tužilac: »Gospodine, evo pitanja, na koje ćete mi pod prisegom odgovoriti.«

Svjedok: »Zaista, gospodine . . .«

Državni tužilac: »Molim, vaše lordstvo, da mi oprostite, ali ovo je veoma važno. — Dakle, odgovorite pod prisegom, nijeste li cijelo jutro pili?«

Svjedok: »Jesam.«

Državni tužilac: »Koliko ste popili?«

Svjedok: »Duše mi, ne znam. Nikad nijesam vodio brige o tome, da brojim, koliko popijem.«

Državni tužilac: »Čaša rakije prevrnuli ste prije zajutarka, zar ne?«

Svjedok: »Veseo sam, da sam je imao.«

Državni tužilac: »A za njim drugu?«

Svjedok: »Dašto, ako je bila pri ruci.«

Državni tužilac: »Kad ste prispjeli u grad, pošli ste u gostionu, kako sam čuo, i ondje ste opet pili, prije negoli ste došli na sud.«

Svjedok: »Oh, samo nekoliko kapi s prijateljima.«

Državni tužilac: »Što mislite vi pod nekoliko kapi?«

Svjedok: »Četiri vrča vina i litar rakije.«

Državni tužilac: »Sveti Bože! Gospodo porotnici, čujte i divite se, galun (4 litra) vina i litar rakije?«

Svjedok: »O, tä bilo nas je šest!«

Državni tužilac: »Onda ste, gospodine, kako i sami kažete, sada pijani.«

Svjedok: »Ni najmanje!«

Državni tužilac: »Sjetite se prisege, gospodine! Zar mislite, da možete svjedočiti, nakon što ste toliko pili?«

Svjedok: »Duše mi, nekoliko čaša čovjeka samo razvedri. I među nama rečeno, gospodine državni tužioče, vi sami biste se sada bolje osjećali, da ste ga ispili čašicu.«

Smijeh, koji je izazvao ovaj odgovor, uništio je državnog tužioca. Sjeo je, a da nije kao obično povikao na svjedoka:

»Siđite, gospodine!« Lary je međutim pobjedonosno sjedio, dok se nijesu prestali smijati. Jer nije dobio uobičajenoga naređenja, ponizno je promatrao državnog tužioca i zapitao:

»Želite li još što, gospodine?«

Iznova je u dvorani zaorio smijeh i Finnegan je sa svojom lovorikom napustio stol.

Državni je tužilac dosadno preslušao još nekoliko svjedoka, a zatim je svršio svoju zadaću. Tada se dignuo Roryev branilac i započeo svoju obranu.

»Scrubbs je mrtav ili ne možemo do njega. Tä znate, gospodo, koliko je života bilo žrtvovano tijekom kratkog, ali strašnog doba, koje smo upravo preživjeli. Međutim upozoravam na svjedočanstvo nekog Salamuna Slevina, kojega je preslušao ovdje u dvorani prisutan sudac i iza toga su ga protuzakonito objesili. On je jedini mogao svjedočiti za mog štićenika? Zar nije njegova smrt neizmjerno nasilje?«

»Zaslužio je, da bude obješen,« prekine branitelja državni tužilac.

»Čuli ste, da je zaslužio, što su ga objesili, gospodo, ali prije negoli izrečete pravorijek, nadam se, da ćete zapitati, je li se ona kazna izvršila po pravorijeku porote i presudi suca?«

Jedan od porotnika neprijatnim je glasom primijetio:

»Čini se, gospodine, vi zaboravljate, da je u zemlji prijeki sud.«

»Zaboravljam, gospodine?« odvrati mladi odvjetnik. »Ne dao Bog, da imam tako tvrdokorno srce i da zaboravim takvo nešto. Zaboravljam, gospodine! Ne, ni vi, ni ja, ni naša djeca ne će to zaboraviti. Ali čovjek, o kojemu govorim, onaj nesrećni starac bez zaštite nije imao niti bubnja, da razbubnja njegovu osudu. Ovaj je satnik — sudac objesio toga nesrećnog čovjeka, a da nije imao ni najmanjeg dokaza njegove krivnje, a da nije koga od svoje čete ni zapitao, je li zaslužio smrt ili nije. Da, gospodo, objesio ga je, a da nije saslušao ni njega ni kakvog svjedoka. Nije ga objesio kao kršćanina, nego kao psa. I ta je osuda uništila svjedoka, koji bi dokazao nevinost ovoga čovjeka ovdje. Gospodo, ne mogu, a da ne budem ogorčen.«

Već sama braniteljeva opaska, da su Salamuna objesili, dovela je suca Slinka u nepriliku; a kad se odvjetnik raspalio do ogorčenosti, stresao se i namrštio obrve. A kad je na koncu njegov kruti čin nazvao pravim imenom, te ga javno pred sudom raskrinkao kao ubicu, nije se usudio više ostati ondje, nego je pobjegao iz dvorane. U zabuni zaboravio je čak pokloniti se sucu, kako je bio običaj.

»Kad bi kod stola bio drugi sudac, a ne onaj vodeni lord A . . ., koji je sam napola buntovnik,« sudac — satnik će, »ne bi onomu lopovu dozvolio, da na takav način govori proti ispravnom čovjeku.«

Sweeny se vratio u sudsku dvoranu upravo kad je branilac završavao svoj govor.

Smion govor mladog odvjetnika nije ništa manje pogodio i porotnike, jer im je kratak postupak pri vješanju bio miliji, i nikako nijesu krili, da njegova obrana optuženika ni njima nije po volji.

Kad se dignuo državni tužilac, da obrani satnika Slinka za to, što je objesio kotlokrpu, porotnici su ga najpozornije slušali. Upitao ih je, kako mogu vjerovati svjedočanstvu buntovnika, koji je umro za to, jer je vojnike namamio u zasjedu. »Čuli ste, gospodo, da je optuženik za cijelo vrijeme ustanka bio u inozemstvu, da je bio u Francuskoj. A što je tražio ondje, pitam? Na svaki je način to veoma sumnjivo.«

Tako je govorio, kad je glasan šum u dvorani prekinuo njegov govor. Kathleen Regan, čiji je strah za Roryev život dospio do vrhunca, onesvijestila se. Mnoštvo se guralo, da napravi mjesta, kad su je vodili na svjež zrak. Za nju se zauzeo Phelim O' Flanaghan, jer su udovica O'More i Mary bile odviše zadubljene u preslušavanje, da bi otišle iz dvorane.

Kathleen se doskora osvijestila i molila Phelima, da idu unutra. On se bojao za nju.

»Pričekaj još malo, dok ti ne bude bolje.«

Djevojka se nije brinula za Phelima. A kad je ovaj osjetio, kako ga je grčevito pograbila za ruku, pogledao ju je i opazio, kako bulje njene oči na cestu, dok je međutim isprekidano, skoro bez daha kliktala: »Gledajte, gledajte, za Božju volju, pogledajte! Ondje — ondje — je! On je!«

»Tko, draga, tko?«

»Sakuplač! Sakupljač! O, sveto nebo!«

Planula je na cestu i pograbila za uzde konja, na kojemu je jašio putnik. Obujmila je koljena jahača i više vikala, nego li govorila: »Razjašite i spasite mu život! Za Božju volju, razjašite i spasite ga!«

Bio je to Scrubbs. Pobjegao je iz Francuske i prispio kući u času, kad je čovjek, koji mu je

nekad spasio život, stajao pred porotom zbog umorstva njega samoga.

Ovaj je vanredan događaj među prisutnima izazvao veliku senzaciju. Scrubbsa su skoro doslovce dignuli s konja i odveli u sudsku zgradu, što ga nije malo prestrašilo. Kathleen je cijelo vrijeme bila uz njega i histerički vikala.

Upravo onda je državni tužilac govorio ovo:

»Čuli ste, gospodo porotnici, da su optuženika odveli zajedno s gospodinom Scrubbsom u Francusku. Optuženik se je vratio, a o Scrubbsu nema ni glasa. Optuženik ne može odgovoriti: zašto je pošao u Francusku? Kod koga je bio u Francuskoj? — A zašto se ne vraća gospodin Scrubbs? — Gospodo, pitam vas, što je vrednije, da li život gospodina ili svjedočanstvo kotlokrpe buntovnika, koji je umro onakvom smrti, kakvu je zaslužio? Moj odgovor na sve, što kažu, jest: Gdje je gospodin Scrubbs?«

Ljupka djevojka razbarušene kose i raskriljenih ruku pravila si put u dvoranu i vikala:

»Ovdje je! Ovdje je!« Niz blijeda lica tekle joj suze i njen se oštar smijeh razlijegao dvoranom, u kojoj je namah sve zašutjelo. »Ovdje je, ovdje je!« ponovo je kliknula. »Sveti Bože, hvala ti! Spasila sam ga! Spašen je!« i zatim je zaplakala, da je rezalo srce.

»Odvedite jadnu djevojku iz dvorane,« rekao je lord A., čije je mekano srce ovaj prizor posvema preuzeo. »Odvedite je van i brinite se za nju.«

Iznenađenja, ganuća i zabune, koji su vladali u dvorani, dok Kathleen nijesu odveli van, ne da se opisati. Zatim su pred suce pozvali Scrubbsa i cijele grupe svjedoka su potvrdile, da je to on. A i porotnici su ga poznali.

Ali reda još uvijek nije bilo. Lord A. je konačno mogao nastupiti i porotnike nagovoriti ovako:

»Gospodo, porotnici! Vaša je dužnost svršila na izvanredan i ganutljiv način. Svemogući je dopustio, da je spašen čovječji život, koji je bio u velikoj opasnosti...«

Lord A. je prestao, jer su ga osjećaji svladali. To je iskoristio predsjednik porotnika i prišapnuo svojim drugovima:

»Zacijelo misli na našega prijatelja Scrubbsa, kako da je čudesno izbjegnuo smrti.«

Lord A. je nastavio: »Gospodo, Bog je htio, da se pokaže nevinost ovoga čovjeka, kad smo već izgubili svaku nadu u njegov spas.« Naprijed nije mogao. Mnogi je zaplakao.

»Gospodo,« nastavi nakon nekoliko časaka, »iako je rasprava svršila, potrebno je ipak već zbog propisa, da izrečete pravorijek.«

Posve drukčiji od glasa suca bio je glas predsjednika porotnika, koji je smiješkom odgovorio:

»Svi smo za to, mylord.«

»Dakako,« lord A. će brišući rupcem oči. »Molim, gospodo, izrecite pravorijek.«

»K r i v, mylord,« reče predsjednik porotniku slatkim glasom.

»Molim, oprostite, gospodine,« sudac će, »svladala su vas čuvstva kao mnogoga ovdje. Kazali ste ,kriv' — ali mislite dakako ,nije kriv'.«

»Ne, mylord, mislim ,k r i v'.«

Ove je riječi izgovorio dosta glasno, da ih je čuo svaki u dvorani. Žene su divlje vrisnule, dok su se oči svakoga začuđeno uprle u porotnike. Čak i pandur tako se začudio, da je zaboravio kazati svoj uobičajeni »Mir«, kad su žene vrisnule.

»Sveti Bože, gospodine,« kliknuo je lord. A., kad se okrenuo ka predsjedniku, »imate oči i uši, pa ipak izričete takav pravorijek! Optuženik je optužen zbog umorstva nekoga čovjeka i upravo ovaj čovjek stoji sad pred vama — živ dokaz optuženikove nevinosti — i vi uza sve to kažete ,kriv'.«

»Da, kažemo, mylord,« odgovori predsjednik glasom, kao da je uvrijeđen, što se sumnja u njegov pravorijek.

»Gospodine, budite tako dobri,« ponovo će lord A. ironičnim glasom, »i kažite mi, po kojoj točci u optužnici je kriv, jer ja nijesam dovoljno pravnik, da to razumijem.«

»Žao nam je, mylord, što ne možemo s vama raspravljati o točkama zakona, ali istina je, mylord, da ove zemlje ne poznajete tako dobro, kao mi, i prisižemo, da bi ovaj optuženik već odavno morao na vješala, i za to, mylord, izričemo ,kriv'.«

Lordu A. skoro je stao dah. Neko je vrijeme začuđeno i bijesno promatrao porotnike, a zatim je svoj pogled svratio optuženiku. Tada nije više bilo bijesa u njemu. Oko, iz kojega je sijevala dobrota, susrelo se s jasnim, čvrstim pogledom Rorya.

»Optuženiče,« rekao je lord A. i svačije se oko okrenulo Roryu.

»Molim, oprostite, mylord,« primijeti jedan od sudaca, »zaboravili ste pokriti se crnom kapom.«

»Ne, gospodine, nijesam zaboravio. — Optuženiče,« sudac će, »dužan sam vam kazati, da vam se usprkos pravorijeku, koji je izrečen proti vama, ne će skriviti ni vlas.«

Glasan »Hura!« zaorio je dvoranom i prekinuo njegove riječi. Čuo se glas pandura, koji je vikao »Mir!« Predsjednik je porotnika rekao tako glasno, da se čulo dovoljno daleko:

»Nikakvo čudo, da buntovnici viču!«

Lord A. nije izravno pokazao, da je čuo te bestidne riječi, ali kad je vika prestala, rekao je oštro gledajući drzovitog čovjeka: »I tko se usudi ponovo kršiti svečanost sudske dvorane, zatvorit ću ga.«

Porotnik se pokunjio i sudac se poslovnim glasom obratio porotnicima:

»Gospodo, vaš sam pravorijek uzeo na znanje. Ali moram ga ožigosati kao sramotu za sve vas zajedno i za svakoga pojedinog napose, jer vi ste lude ili nešto još gore.« (Svršit će se.)

SVJETSKI DOGAĐAJI

2. s t u d e n o g a. Arbitražna odluka Italije i Njemačke u Beču o čeho-slovačko-madžarskom pitanju. Teritorij Madžarske povećan za 12.400 km² s 1,064.000 stanovnika. Od slovačkih gradova dobila je Madžarska Ersek-Uyvar, Leva Losonc i Košice, a od potkarpatskih Užhorod i Munkačevo. — Umro poznati francuski katolički pjesnik Francis Jammes.
3. Donji Dom u Engleskoj ovlastio vladu, da ratificira englesko-talijanski sporazum od Uskrsa ove godine. — Zaključen novi njemačko-irski trgovinski ugovor u razmjeru 1 : 1.
4. Japan kani otkazati pakt devet sila, koje su zainteresirane na Dalekom Istoku! —
5. Španjolski nacionalisti zauzeli teritorij s desne strane rijeke Ebra. — Blagoslov Sv. Oca Pape bolesnom Dru Anti Trumbiću.
6. Na parlamentarnim izborima u Poljskoj dobila većinu vlada nacionalne unije.
7. Talijanska časna sestra Marija Josipa Rosello de Savone, osnivačica reda č. ss. Gospe od Milosrđa, proglašena svetom. — U Parizu ubijen tajnik njemačkog poklisarstva von Rath. Ubio ga je jedan poljski Židov, da osveti protjerivanje Židova iz Njemačke.
8. Potkarpatsko-ukrajinska vlada raspustila slobodnozidarske lože. — Hitler u govoru ratnicima u Münchenu traži natrag njemačke kolonije. — U Milanu ubijen princ Luigo Aberico Trinalcio. — U Slovačkoj se ujedinile sve slovačke stranke u jednu stranku pod nazivom »Hlinkina slovačka narodna stranka«
9. Završeno zaposjedanje slovačkih i podkarpatsko-ruskih krajeva od madžarske vojske.
10. Umro Kemal Atatürk, predsjednik turske republike. — Na praškom filozofskom fakultetu studenti nacionalisti srušili Masarykov spomenik. — Završeno zaposjedanje novih krajeva od madžarske vojske.
11. Za novog predsjednika turske republike izabran Izmet Inöni, bivši predsjednik vlade. — Nobelovu nagradu za fiziku dobio Enrico Ermi, profesor sveučilišta u Rimu.
12. Salazar uvodi moralne, kulturne i privredne korporacije u Portugalu.
13. Osnovana komisija, koja će ispitati krivce za čeho-slovačku državnu katastrofu.
14. Rumunjski kralj Karol otputovao u London.
15. Povratak iz Rima preuzv. nadbiskupa Dra Stepinca, kome je Sv. Otac Papa podijelio blagoslov za hrvatski narod. — Sveti Otac Papa nastupa protiv novih rasističkih zakona o braku u Italiji.

Preporučamo našim čitateljima i čitateljicama, da se za svoje potrebe posluže ovim trgovinama i radnjama:

ZA DOBRE DOMAĆICE

Dobar tek

Ragu od zeca. Samelji 60 dkg čistoga mesa od zeca, 16 dkg suhe slanine, isto toliko šunke i četiri oguljena kisela krastavca. To pomiješaj sa dva do tri cijela jaja, s malo tijesta od mlijeka, maslaca i brašna, pa dodaj soli i mirodija za paštete. Namaži oblik za naduvak, pospi mrvicama od žemlje i kuhaj jedan sat i pol u pari. Načini umak za divljač. Kosti pirjaj na masti sa malo suhe slanine, soli, mrkve, cijeloga bibera i listom lovora. Na masti požuti malo šećera, načini zapržak, zalij i prelij preko kosti i kuhaj dva sata. Dodaj malo šećera i malo octa, mnogo miješaj, da bude glatko i onda protjeraj kroz sito. Kuhani naduvak od mesa iskreni na zdjelu, obloži kuhanom cvjetačom, narescima guščih jetra i žličnjacima od mesa.

Guščija krv s krupicom. Preprži na masti nasjeckanog luka i uspi u to samljevenu guščiju krv. Dodaj malo krupice i posoli. Dobro miješaj. Dodaj malo bibera.

Kelj kao kaša. Skuhaj glavicu kelja, da bude mekana. Zatim je samelji, dodaj 5 dkg rastopljene masti (ili maslaca) i malo kiselog vrhnja. Posoli i pobiberi. Sve dobro pomiješaj, brzo ugrij na štednjaku pa nosi na stol.

Gulaš od kunića. Nareži meso od kunića na kocke, a kosti kuhaj u slanoj vodi. Zatim rastopi 20 dkg slanine, stavi u to meso, nasjeckanog luka, soli, paprike i pirjaj često miješajući na jakoj vatri jedan do jedan i pol sata. Prema potrebi zalijevaj onom juhom, u kojoj se kuhaju kosti. Na koncu primiješaj krumpirova brašna i zalij, ako hoćeš, s malo kiselog vrhnja.

Naduvak od parmezana. Zamuti 4 dcl kiselog vrhnja sa 6 žumanjka, tri žlice brašna, soli i 14 dkg ribanog parmezana. Dodaj snijeg od 6 bjelanjaka. Oblik za naduvak namaži maslacem, pospi sitnim žemljinim mrvicama i kuhaj u pari tri četvrt sata.

Svinjski paprikaš. Nareži svinjetine, najbolje mlade sa kožicom i slaninicom, svinjski bubreg i srce, na to metni dosta nasjeckanog luka i sve zajedno u šerpu, posoli, poklopi i pirjaj. Kad se sav sok upirja, zalij malo vode i iznova pirjaj. Kad ostane sama mast, metni jednu žlicu crvene paprike i zalij te kuhaj tako dugo, dok meso ne postane mekano. Malo zakiseli. Prije nego bude sasvim gotovo, možeš metnuti krumpira narezana po duljini i kuhati sa mesom do kraja.

Nadišci (buhtli). Načini tijesto za gibanicu, razvaljaj ga i nareži na četvorine. Na svaku četvorinu metni u sredinu marmelade ili smjesu od samljevenih oraha. Svaku četvorinu posebno savij, umoči u rastopljenu mast ili maslac i polegni jedan komad do drugoga u namazanu tepsiju, pusti da se digne, namaži bjelanjkom i peci.

Jastučići s bademima i orasima. Umijesi tijesto iz 14 dkg brašna, 14 dkg maslaca, 4 žumanjka i žlice šećera te ga pet puta iznova razvaljaj i ostavi 1 sat otpočinuti. Dotle pripravi ovu smjesu: 10 dkg badema pomiješanih s orasima, 10 dkg šećera, 6 žumanjka, malo limunove korice miješaj pola sata te na kraju primiješaj snijeg od 6 bjelanjaka. Kad je ta smjesa gotova, a tijesto je 1 sat otpočinulo, razvaljaj tijesto, razreži ga na četvorine, koje napuni napravljenom smjesom, premetni krajeve svake četvorine tako, da napraviš jastučić, premaži svaki jajem, poslaži ih u namašćenu tavu i peci u pećenjari.

S. A.

Kućno gospodarstvo

Čepovi od krumpirovih olupaka. Neki kemičar je na svjetskoj izložbi izložio i bio nagrađen za čepove od krumpirovih olupaka. On je pronašao, da se ti olupci sastoje od iste tvari, od koje i pluto. Inače ljudi olupcima hrane svinje, ali prema mišljenju toga kemičara, bez koristi, jer svinje ne mogu probaviti te krumpirove olupke.

Kalendar za našu kuhinju

Studeni Subota **3**	Objed: Juha od zelenja. Domaća kobasica s krumpirom i kupusom. Večera: Guščija krv s krupicom.
Nedjelja **4**	Objed: Juha od guščije sitneži s jastučićima punjenima mesom. Pečena guska s krumpirima i salatom od kupusa, celera i luka. Nadišci s pekmezom. Večera: Ostatak od objeda.
Ponedj. **5**	Objed: Prežgana juha s prepreženim žemljinim kockama. Varivo od leće. Kuhane suhe šljive. Večera: Špinat s jajima.
Utorak **6**	Objed: Juha od krumpira. Makaroni s mesom. Večera: Hladetina.
Srijeda **7**	Objed: Juha od rajčice s rižom. Savijača s kupusom. Večera: Žganci s mlijekom.
Četvrtak **8**	Objed: Svinjski paprikaš s krumpirom. Palačinke. Večera: Kobasice i kaša od kelja.
Petak **9**	Objed: Juha od graha. Grah s kupusom. Večera: Pržena riba sa salatom.
Subota **10**	Objed: Juha od kupusa. Okrugljice s pirjanim kupusom. Večera: Kajgana.
Nedjelja **11**	Objed: Juha od telećih kosti s rezancima. Ragu od zeca. Jastučići s bademima. Večera: Teleći kotleti s kašom od krumpira.
Ponedj. **12**	Objed: Juha od kima. Valjušci od krumpira s umakom od rajčica. Večera: Suha slanina s lukom.
Utorak **13**	Objed: Juha od celera. Gulaš od kunića. Večera: Pečena cvjetača sa sirom.
Srijeda **14**	Objed: Juha od mlijeka. Savijača s bundevama. Večera: Naduvak od parmezanskog sira.
Četvrtak **15**	Objed: Govedska juha sa žličnjacima od krupice. Govedina s umakom od češnjaka i prženim krumpirima. Večera: Pečene krvavice s pirjanim kupusom.
Petak **16**	Objed: Juha od mrkve. Rezanci sa sirom. Večera: Drobljenac.

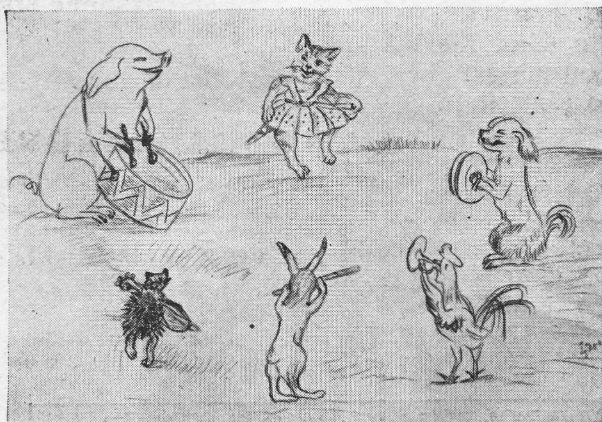
Preporučamo našim čitateljima i čitateljicama, da se za svoje potrebe posluže ovim trgovinama i radnjama:

Za dobru djecu

2.

SAN MALOGA JUREKA

Riječi i slike od Zorke Sever

Dosta truda ga je stala
Maca — balerina,
dok se snašla u »bon-tonu«
kakti dama fina.

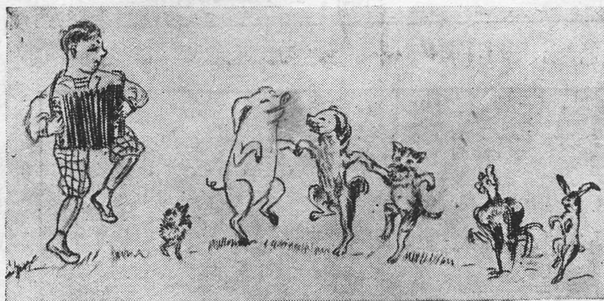
Gican pak debeloglavi
teško je »kapiral«;
kak bi bubnjal on po taktu,
dok bi ježek sviral?

Zajec se je vučil flautu,
pes poklopcem tuči,
pevček svirat u trumbetu
isto teško vuči!

Al kad Jurek harmoniku
počel da rasteže,
već se cela četa skupi
da polku otpleše.

Kak na putu z njimi nigde
nije imal smolu —
zato je za cirkusanta
dobil strašnu volu!

Vesela se družba kreće,
gicu Jurek jaši,
saki sedi na svom »placu«,
nigdo se ne plaši!

Pa se tanca — oj milote,
polka i kvadrila,
a dečici svoj je eto
ova šala mila!

No od svega deci maloj
nikaj lepšeg nema,
nego kad se pesek s macom
zavrtiti sprema.

Usprave se na dve noge,
capa capu prima,
a deca se slatko smiju,
baš im prija svima!

Pred Jurekom na gicanu
jež i zajec sede,
na Jureku pevec, macan,
pesek uz njih grede.

Iz sela vu selo idu
kak živa reklama,
a za njima morje dece
i morska galama.

Pa sad svud po svetu hode
kakti muzikanti,
kakti pravi akrobate,
ili cirkusanti. (Svršit će se)

ZA SMIJEH I ŠALU

TKO SE HVALI, SAM SE KVARI. »Poznajete li moga brata?«

»Ne!«

»Uistinu? On vam je čista protivnost od mene.«

»Ali tako bih se htjela upoznati s njime. Čula sam, da je vrlo simpatičan.«

CIGANIN. Pošli jednom ciganin i seljak u lov pa ustrijelili zeca i goluba. Upita seljak ciganina: »Kako ćemo mi to razdijeliti?«

Ciganin: »Vrlo lako! Ako hoćeš goluba, evo uzmi ga! A ako ne ćeš zeca, možeš uzeti goluba!«

NJENO SHVAĆANJE. On: »Si čitala, stara, kaj su se pak novoga zmislili; sad ti ima čak već i tekućeg zraka!«

Ona: »Je, dakak! To je pak nekaj za vas muškarce, da bud'te mogli još i zrak piti.«

DOBAR VID. Jurek: »Ja ti, Štefek, vidim izvrsno noću.«

Štefek: »Kako to može biti moguće?«

Jurek: »Hm, upalim svijetlo i stvar je gotova.«

RAZLOG. Gospođa: »Vi ste pjevala madžarsku rapsodiju. Zar ste vi Madžar?«

Gospodin: »Ne, milostiva gospođo, nego — glazbenik!«

PRISJELE NIKOLINJSKE ŽELJE

Narisao MLADEN FUČIĆ

GDJE JE KRAMPUS?

RIJEČI I SLIKA OD ZORKE SEVER

Evo djeco svetog Nike,
Anđelići dare broje —

A što djeca plaho stoje,
Kao da se nekog boje?!

I krampus je došô crni,
Čeka mig od dobrog sveca,

Ako koji dobar nije —
Da trozubom njeg' upeca!

Sakrio se vješto tude,
I sad eto negdje čuči,

Želja mu je — crna želja,
Da sad koje dijete muči.

No uspjeti krampus ne će,
Jer su djeca, bolje sreće —

»Svi su dobri!« Niko veli,
Nek' ga traži, tko ga želi!

Ilustrovani tjednik „Obitelj" stoji 5 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Deželićeva ul. 2.

Porculan radost i ponos svake domaćice!

Ako roba ne bi odgovarala, zamijenit ćemo Vam istu ili vratiti novac. — Naš bogato opremljen katalog razne robe po zaista niskim cijenama poslat ćemo Vam besplatno, ako ga zatražite.

Sva

3 servisa

Samo D. 75.-!

1-9/o Servisi za vino, vodu i liker, od bijelog ili bojadisanog stakla roza, modre, zelene ili žute boje, vrlo fina izradba, cijena za sva tri servisa, 21 kom., samo **Din 75·—**, pojedinačno **Din 30·—**

1-25/o Garnitura, vrč od $1^{1}/_{2}$ litre i 6 čaša po $^{1}/_{5}$ litre, fino moderno brušeno staklo, **Din 60·—**

1-500a/o Garnitura za jelo za 6 osoba, fini inostrani porculan, različito ukrašen 26 komada . . **Din 330·—**
21 komad . . . . **Din 220·—**

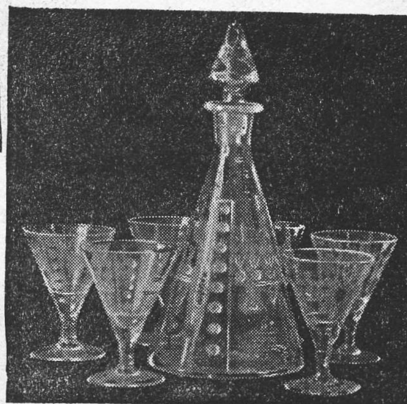
1-504/o Garnitura za bijelu kavu za 6 osoba, fini inostrani porculan, moderno ukrašen, samo . **Din 90·—**

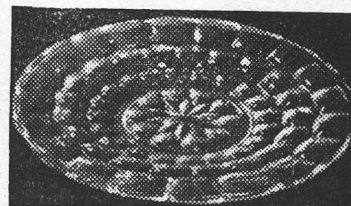
1-504a/o Garnitura za crnu kavu za 6 osoba, fini inostrani porculan, moderno ukrašen ili samo sa zlatnim rubom, iznimna cijena . . . . **Din 60·—**

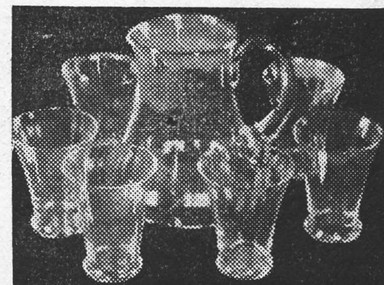
1-24/o Garnitura za vino, boca od 1 litre i 6 čaša po $^{1}/_{10}$ litre, fino moderno brušeno staklo **Din 70·—**, jednaka garnitura za liker . . . . . . **Din 50·—**

1-26/o Garnitura, boca od 1 litre i 6 čaša po $^{1}/_{10}$ litre, nizak, moderan i praktičan oblik, bogato brušeno modernim dekorom **Din 70·—**, jednaka garnitura za liker . . . . . . **Din 50·—**

1-552/o Stakleni tanjur za voće ili poslastice, 28 cm promjera **Din 12·—**

1-23/o Garnitura, vrč od $1^{1}/_{2}$ litre i 6 čaša po $^{1}/_{5}$ litre, fino moderno brušeno staklo **Din 60·—**

Trgovačka kuća

Kastner i Öhler

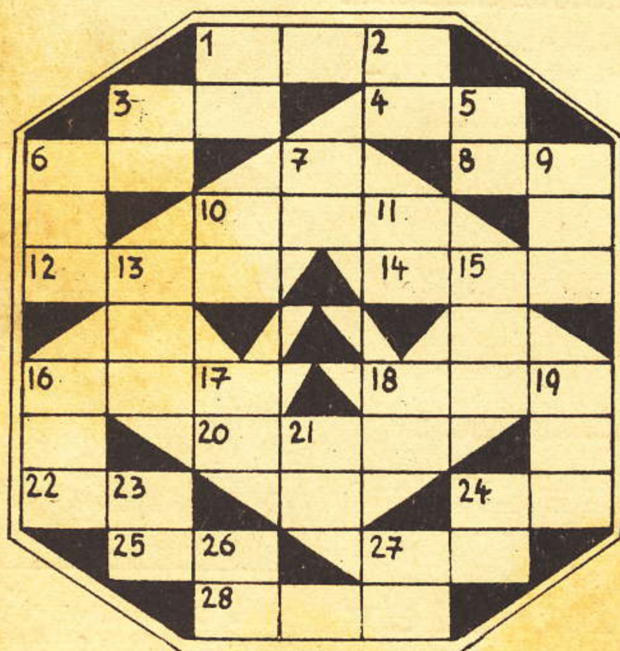
Zagreb, Ilica 4 i 6

dječja moda

Donosimo nekoliko zimskih kaputa za našu djecu. **1.** Dražestan kaputić za djevojčicu ukrašen krznenim ovratnikom, narukavcima i malim džepićima. — **2.** Kaputić za malenu djevojčicu s prikladnom kapicom, koja se veže uskom vrpcom ispod bradice. — **3.** Kaput za dječaka, potpuno zatvoren i s velikim džepovima. — **4.** Kaputić za djevojčicu od zelene tkanine sa smeđim krznom. Kroj je vrlo jednostavan. — **5.** Zimski kaputić, vrlo dražestan, s prikladnim kolčakom, od iste tkanine i krzna kao i kaputić. — **6.** Športski kaput za dječaka.

Križaljka

Složio Marko Badovinac

Vodoravno: 1. Nije lijevano, 3. Hrana, 4. Rijeka u Srbiji, 6. Dvorana (Sa-la) — 7. Pok. zamjenica, 8. hrvatska rijeka, 10. Govoriti neistinu, 12. nasilnici, 14. Ime glasovitoga hodže, 16. Škatulja, 18. Vojni liječnici, 20. Grad u Albaniji, 22. Rijeka u Mađarskoj, 24. Evanđelista, 25. M. srpsko ime, 27. Dah, 28. Isto što i 20. vod.

Okomito: 1. Narodni ples, 2. Kajda, 3. Crnogorično drvo, 5. Pleme, 6. Snivati, 7. Rimsko odijelo, 9. Grad u Hrvatskoj, 10. Prošle god., 11. Žen. ime, 13. Ozlijediti, 15. Centar, 16. Spremati jelo, 17. Nije san, 18. Ozlijeda, 19. Tekućica, 23. Muš. ime, 24. Udaranje, 25. Noćna ptica, 27. Rijeka u Bosni.

Rješenja treba poslati do 15. prosinca. Medu odgonetače podijelit će se 20 romana.

RJEŠENJE I NAGRADE IZ BROJA 35-36

Vodoravno: 1. kosač, 5. kanta, 9. kratica, 11. LT, 13. Apaši, 14. PE, 15. ura, 17. Ana, 18. san, 19. tata, 21. Kata, 22. teka, 23. lija, 24. Kino, 26. Mara, 28. ona, 29. ura, 31. med, 32, Ra, 33. proso, 35. ne, 36. prašina, 38. vagan, 39. zebra. — Okomito: 1. kolut, 2. S. K. (Sida Košutić), 3. ara, 4. capa, 5. kiša, 6. Ari, 7. na, 8. arena, 10. tane, 12. tratina, 14. pataren, 16. Atena, 18. sajam, 20. ako, 21. »King«, 24. kosao, 25. broš, 27. Adela, 29. Uran, 30. Asiz, 33. psa, 34. one, 36. P. G. (Papini Giovani), 37. A. B.

Po 5 knjiga dobili su G. Brozović i M. Koreč. Po 2 knjige K. Sojnić i 7. Maričić. Po 1 knjigu: M. Kovač iz O., P. Mihelić iz P., I. Curl iz Zagreba, I. Oštrić iz J. M., T. Onufri iz R. K., L. Bindas iz S. V., A. Duda iz H., Ş. Župančić.